2106 LK

D R A U G A S

MOKSLAS MENAS LITERATŪRA

ANTROJI DALIS / 1968 METAI, RUGPIŪČIO MĖNESIO 31 D. / AUGUST 31, 1968 / PART TWO NR. 206 (35)

REIKALAUJAM VIETOS PASAULYJE

KĘSTUTIS SKRUPSKELIS

Nors ir skaudu pripažinti, tačiau, tur būt, beveik visi sutiksime, kad pasaulinė politika plėtojama taip, lyg Lietuvos niekad nebūtų buvę.*) Pagrindiniai nutarimai daromi nei mums pakenkti, nei padėti; jie daromi, į mus nekreipiant nė mažiausio dėmesio. Abejoju, ar atsiras nors viena Vakarų valstybių priimta politinė programa, kurioje Lietuvos likimas vienaip ar kitaip figūruotų. Tiesa, JAV kongresas priima rezoliucijas, Vasario šešioliktosios proga, koks pareigūnas kalbelę pasako, ir nors tai yra geriau negu nieko, bet visa tai tik dypukų žiniai. Tos rezoliucijos, ir žodžiai politikos formuotojų nepasiekia, tad ir neturi jokios įtakos. Įvykiai rieda, lyg niekas nieko nebūtų sakęs

Pavyzdžiui, sprendžiant Vokietijos, Lenkijos ir Sovietų Sąjungos sienų klausimą, tuo pačiu sprendžiamas ir Lietuvos likimas. Tačiau, kiek spaudoje minėtų pasiūlymų nors vienu žodžiu atkreipia dėmesį į Lietuvą? Lietuvos klausimas iš viso net ir nekyla. Ir tai ne todėl, kad Amerikos vyriausybė būtų mums nepalanki. Panaši tyla viešpatavo ir Eisenhowerio laisvinimo politikos metais. Lietuvos likimas rūpėjo ir terūpi, jeigu bent kam, tai tik mums patiems.

Iš kitos pusės, šis tylos faktas ne tiek daug ir bereiškia. Būtų klaida iš tos tylos daryti išvadą, kad Lietuvos klausimas užrakintas visiems laikams. Visada galimi staigūs ir netikėti posūkiai, kurie Lietuvos klausimą padarytų aktualiu. Sovietų imperija gali sugriūti ir be išorinio spaudimo, vien dėl vidinių priežasčių. Žlugimo sėklų, atidžiau paieškoje, tikriausiai rastumėm ne vieną.

Čia gal verta prisiminti, kad, tur būt, nepriklausomos Lietuvos kūrėjams, kad ir 1910 metais, jų padėtis atrodė tiek pat amžina ir nepakeičiama kaip ir mums mūsų. Realių galimybių Lietuvos valstybės atkūrimui tada lygiai nesimatė kaip ir dabar. Ne kitaip savo perspektyvas vertino ir Leninas. Gyvendamas Šveicarijoje, jisai tikrai nesitikėjo už keliolikos mėnesių jau pats sėdėti caro soste. Didieji posūkiai dažnai užklumpa visai netikėtai. Laimė gali nusišypsoti ir mums, lygiai taip pat kaip yra nusišypsojus daugeliui kitų.

Tačiau šiandien susiduriam ne vien tiktai su šiuo tylos faktu. Vis dažniau pasireiškia savotiškas moralizmas, pagal kurį, mūsų bandymai šią tylą pralaužti yra kažkaip nemoralūs, lyg, kalbėdami apie pavergtųjų tautų laisvę, jau tuo pačiu kenkiame žmonijos gerovei. Kam draskyti senas ir jau užgijusias žaizdas? Ar ne komiškos yra Karolio Didžiojo palikuonių pastangos atgauti Prancūzijos karaliaus vainiką? Ar negeriau būtų, pamiršus seną kerštą, įsijungti į bendrą kovą už pasaulio taiką ir žmonijos gerovę?

Panašiai kalba ne vienas iš naujųjų moralistų. Jų akimis, mūsų pastangos nėra vien tik komiškai bergždžios, jos yra net žalingos, nes atitraukia darbininkus nuo naudingesnio darbo. Per savo romantiškas svajones, nematome dabarties uždavinių, ir jų nematydami, negalime dirbti žmonijos labui.

Tokios nuotaikos, atrodo, dažnai kyla jautresnių žmonių tarpe. Nebe užuojautos jie išklauso pasakojimų apie vergų stovyklas, trėmimus. Kartais jie parodo daugiau pasipiktinimo negu mes patys. Tačiau tai atsitiko prieš dvidešimt metų. Dabar jau kiti laikai. Atsirado naujų problemų, ir jų sprendimui atsidėti turi kiekvienas geros valios žmogus.

Labai galimas dalykas, kad panašių nuotaikų rasime ir mūsų tarpe. Kova, kilusi prieš kelerius metus tarp Dainavos ir Selmos šalininkų, ar tik ir jų neatspindi? Mintis mesti sektantinius interesus ir dirbti vien tik žmonijos naudai yra patraukli, jos gundymui nesame atsparūs ir mes. Sunku paneigti, kad prisirišimas vien tik prie savos tautos yra priveděs prie karų ir žudynių. Atsisakydami šios, savo laikus atgyvenusios, ydos, prisidėsime prie taikingo ir žmogų atitinkančio pasaulio kūrimo. Tai yra gana vilionjanti mintis. Todėl gal ir bus verta šiek tiek arčiau pažvelgti ir pabandyti nustatyti, kiek iš tikrųjų tokios pažiūros yra pateisinamos.

Argumentų čia netrūksta. Jų yra visa eilė, kuriais panašios nuotaikos remiasi. Norėčiau iš jos ištraukti kelis ir į juos pažiūrėti giliau.

Dažnai teigiama, kad neapsimoka mėginti išlaikyti gyvą kurią nors tautą, nes pasaulio pažangos vyksme visos tautos savame pranyks. Tautos atsirado, susisiekimo priemonėm esant labai primityvioms, kada reikėjo dienos susisiekti su gretimame kaime gyvenančiu kaimynu, susisiekimo technikai ištobulėjus, tautoms išsilaikyti nebebus sąlygų. Kada visi žemėje žmonės galės regėti tą pačią televizijos programą, nebebus vietos ir skirtingom kalbom. Visi savaime pradėsime kalbėti viena ir ta pačia kalba. Nebebus galimybės žmonių grupėmis skirtis grupine patirtimi. Tiek Tasmanijos, tiek Aliaskos gyventojai, sekundės dalelės greitumu, bus supažindinti su tais pačiais dienos įvykiais. Visi kartu džiaugsimės tais pačiais menokūriniais, klausysimės tų pačių dainininkų, grožėsimės tom pačiom filmų artistėm. Tuo būdu pranyks atskiros tautinės istorijos, jų vietą užims viena bendra žmonijos istorija. Pranykus tautinėm kalbom bei istorijom, pranyks ir pačios tautos.

Mokslo stebuklų litanijos tęsti nereikia. Tikriausiai, visi reikalingi prietaisai anksčiau ar vėliau bus išrasti. Taip pat sunku abejoti, kad vis tobulėjančios susisiekimo priemonės skirtumus mažins. Tendencija imituoti kokio herojaus, kad ir aprangą, yra stipri. O jei visi garbinsime tas pačias žvaigždes, tai ir visi rengsimės maždaug taip pat. Imituodami vienas kitą, darysimės vis panašesni vienas į kitą.

Tačiau galime, matydami laiko tendenciją, jai nepritarti. Nustatę faktinę padėtį, galime abejoti jos gerumu. Panašiai ir čia. Atskirom tautom išsilaikyti darysis vis sunkiau, labai stiprios jėgos lydys žmoniją į vieną masę. Bet ar tai yra tendencija, kuriai turime pritarti Gal kaip tik mūsų pareiga yra priešintis?

Tur būt, keistai skambės teigimas, kad kaip tik tos pačios jėgos, kurios tautas naikina, tautų buvimą padaro būtinybe. Susisiekimo priemonių išvystymas, žadantis tautoms mirtį, taip pat stato reikalavimus, kuriuos įkūnyti tegali tiktai tautos. Atsiradus galimybei visiems pateikti tą pačią medžiagą, atsiranda reikalas kiekvienam skirtingai reaguoti. Tautiniai skirtumai kaip tik ir sudaro pagrindą skirtingam įvykių priėmimui.

Nors ir dažnai taip sakoma, bet, tur būt, nėra visai tikra, kad skirtingom kalbom kalbantys negali susikalbėti. Reikalui atsiradus, atsiranda ir priemonės —vertėjai, gal trečia, abiem bendra, kalba. Iš kitos pusės, kalbėjimas ta pačia kalba susikalbėjimo dar negarantuoja. Šį faktą pradedam patirti mes patys, susieidami su lankytojais iš Lietuvos. Sakykime, kalbama apie Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. Lietuvos lietuvis dažnai tai tuojau suriš su tautininkų režimu ir dvarais. O ką mes turime galvoje, kai kalbam apie nepriklausomą Lietuvą? Ypač jaunesnieji, tikrai nieko panašaus. Reikalavimas Lietuvai nepriklausomybės dažnai tėra lygus reikalavimui lietuviams teisės patiems spręsti savo likimą. Ar tą teisę užtikrins tautinė valstybė, ar federacija, ar kokia kita valstybės formą, tai atviras klausimas, apie kurį šiandien negalime net konkrečiau galvoti.

Reikalas versti iš vienos kalbos į kitą sudaro progą sustoti ir pagalvoti ar iš tikro verta. Tai veikia lyg filtras, kuris, nors kartais ir sulaiko geresnį dalyką, apsaugo mus nuo šiukšlių masės. Akivaizdoje tūkstančių angliškų romanų, kartais norisi iš viso angliškai nemokėti, kad atrinkimo darbą atliktų vertėjai. Tokios sienos ypač svarbios madom sulaikyti, tiek aprangos, tiek ir galvojimo madom. Vystantis susisiekimo priemonėm, tokių masinių ligų pavojus vis didėja. Vokiško nacional-socializmo plitimui tautiniai skirtumai nustatė natūralias ribas, ir tuo būdu apsaugojo daugelį nuo užsikrėtimo. Kaip lietuviai būtų reagavę, jeigu Hitleris būtų galėjęs tiesiai lietuviškai į mus kreiptis? Panašios pasaulėžiūrinės karštligės kyla dažnai. Iš vienos tautos į kitą jos taip lengvai nepersimeta, nes kitai tautai paveikti reikia ir kitų vadų ir kitų šūkių.

Skirtingų tautų žmonės skirtingai reaguos į tuos pačius įvykius. Žmogus prieina prie naujų faktų su savu patirties bagažu. Be tokios patirties, patys faktai nieko nereikštų. Su ja stebėtojas gali interpretuoti, vertinti, gali pamatyti aspektus, kurių kiti neįžiūrės.

Amerikietis studentas Vietnamo laisvinimo fronto atsišaukimą skaitys vienaip, Rytų Europos pabėgėlis kitaip. Nėra reikalo čia spręsti, kuris iš jų klysta (gal abu, gal nei vienas?) noriu tik pailiustruoti kaip skirtingai galima prie to paties dalyko prieiti. Tam studentui atsišaukimas gal atrodys šviesesnės ateities šaukliu, žadantis Vietnamui laisvę ir taiką. Atsišaukimo mintys bus naujos, radikalios. O kaip tą patį dokumentą skaito tas pabėgėlis? Jam viskas jau daug kartų girdėta, viskas nuvalkiota, pasenę. Tai tik tušti pažadai, kurių tikrovę jis jau yra patyręs. Tarp kitų skirtumų, čia rasime ir tautinės patirties skirtumą.

(Nukelta į 2 psl.)

*) Čia spausdinamas straipsnis yra dr. Kęstučio Skrupskelio paskaita, skaityta ateitininkų sendraugių stovykloje š. m. rugpiūčio 10 d. Dainavoje ir pakartota, ją labiau sustudentinant, ateitininkų studentų vasaros stovykloje rugpiūčio 28 d. Laike Ariel, Pennsylvanijoj. Dr. Kęstutis Skrupskelis filosofijos mokslus yra studijavęs Fordhamo (New Yorke) ir Toronto universitetuos. Studijas baigęs daktaro laipsniu, dabar profesoriauja South Carolinos universitete. Jaunasis profesorius yra sūnus dr. Igno Skrupskelio, dienraščio "XX Amžiaus" ir kultūros žurnalo "Židinio" redaktoriaus, žuvusio Sibiro tremtyje.

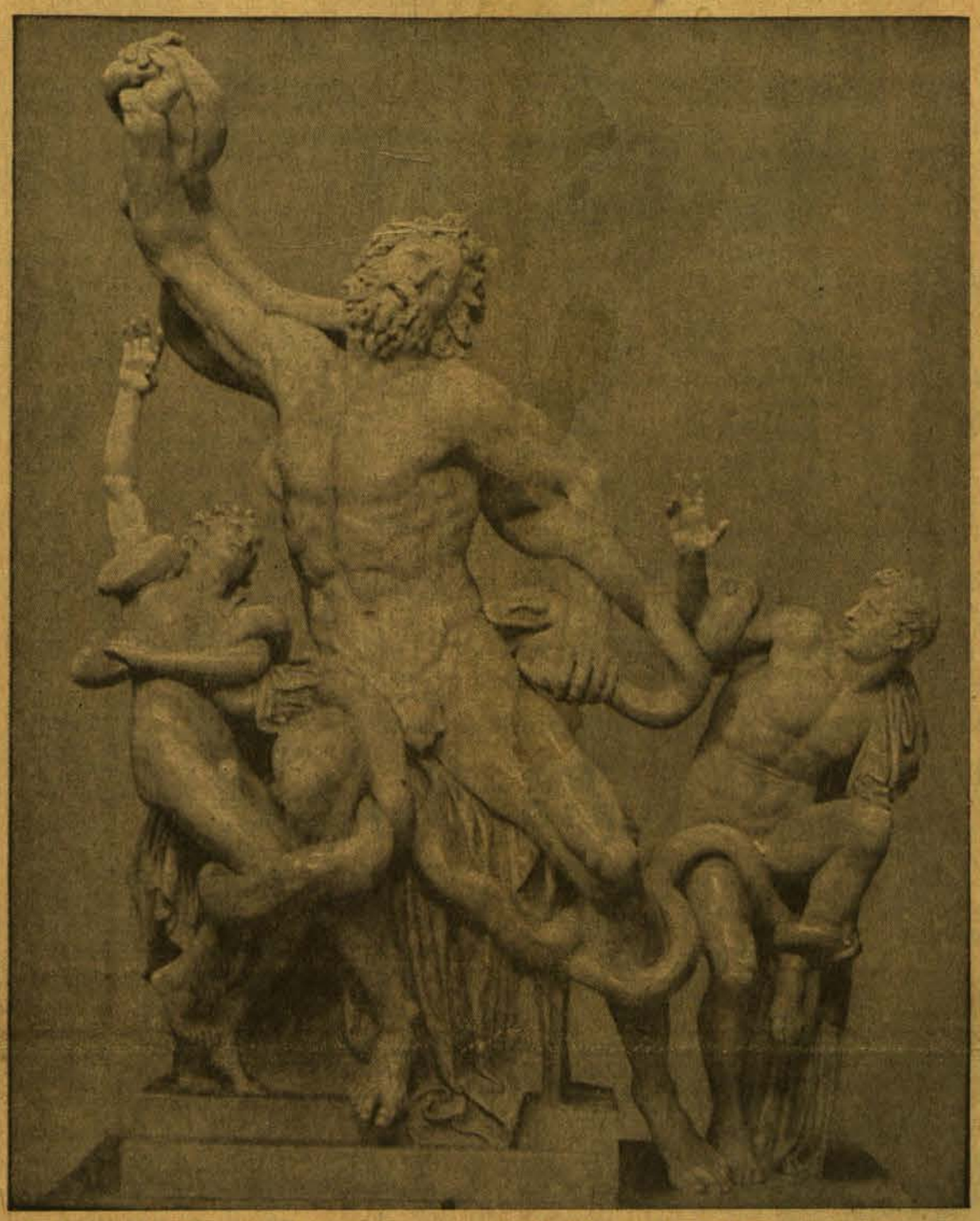

Laokoonas ir sūnūs, smaugiami gyvačių. Graikų Hagesandro, Polidoro ir Atanadoro skulptūra I amž. pr. Kr.

Šiame numery:

- Išpirkti ir neišpirkti vekseliai.
- Reikalaujam vietos pasaulyje.
- Kaip atrodo Vilniaus universitetas grįžusiam iš Amerikos.
- Šiandieninė Klaipėda — miestas be kultūrinės publikos.
- Nauja Johannes Bobrowskio prozos rinktinė.
- Meno ir technikos kryžkelėj.
- Premijos Lietuvoj ir partijos globa.
- Lietuviškas vokiečio romanas.
- Ad. Varnas be duonos ir be pinigų pakeliui į mokslą.
- Apie literatūros kritiką Lietuvoje.
- Tautos istorijos pabiros.
- Kultūrinė kronika.

Kertinė Parašte

IŠPIRKTI IR NEIŠPIRKTI VEKSELIAI

Jubiliejinių metų aštuoni mėnesiai jau praeityje. Vos trečdalis metų beliko. Taigi gera proga apsidairyti ir pagalvoti, kas buvo žadėta duoti, kas atlikta ir kas dar reikia skubiai atlikti.

Šį kartą, palikę nuošaliai daugiau ar mažiau įspūdingus bei taiklius Nepriklausomybės šventės minėjimus, politinius suvažiavimus, bendruomeninius seimus, ribosimės labiausiai išliekančiu mūsų lietuviškos kultūros pasireiškimu — išeivių lietuviška knyga. Dar jubiliejinių metų išvakarėse daug buvo planuota, nemažiau žadėta, rašyta, diskutuota, bet kas gi duota?

Štai metų pradžioje Lietuvių katalikų mokslo akademija Romoje paklojo stambų (410 psl.) metraščio III tomą. Beveik pačiai sukakčiai Juozas Kapočius išsiuntinėjo skaitytojams paskutinį (ketvirtąjį) "Mūsų Lietuvos" (816 psl.) tomelį. Jau esą nudžiūvę ir keliolika metų leisto Liet. Enciklopedijos XV tomo dažai; pats tomas (gerokai storesnis kaip kiti) iš knygrišyklos šiomis dienomis pasieks mus. Su LE leidykla glaudžiai susijusi kita — Krikščionis Gyvenime leidykla davė 2-ąjį II Vatikano susirinkimo dokumentų tomą (280 psl.). Londoniškė Nida išsiuntinėjo skaitytojams, kad ir labai kukliai išleistus, bet pašėlusiai įdomius Mykolo Vaitkaus atsiminimų penktąjį ir šeštąjį tomelius, o taipgi davė ir daugiau neblogų knygų. Lietuviškos knygos klubas išleido keletą romanų. Liet. Enc. leidykla pateikė, kad ir kuklų, bet svarų 1941 m. sukilimo istorijos tomelį (anglų kalba). Stepo Zobarsko Manylando leidykla išvertė į anglų kalbą ir atspausdino vertingus J. Gliaudos ir A. Barono romanus: tesidžiaugia jais lietuviškai silpnai mokantieji ir angliškieji skaitytojai. Kanados lietuviai, savo krašto valdžios paskatinti ir remiami, parašė ir išleido Kanados lietuvių istoriją.

O daugiau? Bijau, kad tai maždaug ir viskas. Bet ne. Pertraukęs rašymą, einu per "Draugo" spaustuvę: jau guli beveik visi naujai atspausdinto (apie 700 psl.) Kazio Bradūno redaguoto ir Vaičiulaičio, Keblio, Šilbajorio, Santvaro, Girniaus ir Grincevičiaus parašyto veikalo "Lietuvių literatūra svetur 1945—1967" lankai. Rinkėjas Gliosas kratosi rinkti eilinį dienraščio numerį: renkąs tos knygos stambią alfabetinę rodyklę. Tikėkimės, kad panašūs dalykai vyksta ir kitose spaustuvėse.

Neatsiliko ir mūsų veiksniai. Štai prieš akis guli vieno veiksnių išleistas angliškas "Lithuania" su puikiu skulpt. V. Kašūbos "King Mindaugas" viršelyje. Knyga — 16 puslapių. Bet tai dar ne viskas: pakartota seniau V. Vaitiekūno paruoštos angliškos brošiūrėlės II laida. Pridėkime dar Lietuvos Tyrimo instituto Lietuvos sienų žemėlapį (apie jį netrukus šiame laikraštyje išsitars specialistai), tai ir turėsime beveik pilną VLIKo spaudos darbų vaizdą.

O ALTAS? Tai, sakytume, paslaptinga įstaiga, neskelbianti savo spaudos darbų informacijos srityje ir jų jau daugelis metų nerodanti nei lietuvių, nei amerikiečių visuomenei. Nemanytume, kad šitokia nesudrumsta tyla yra saugojama kokia nors svarbi politinė paslaptis. Tačiau eina kalbos, kad kažkurioje amerikiečių spaustuvėje jau spausdinama gerai paruošta informacinė knyga apie Lietuvą kelių šimtų puslapių apimties. Lietuvos Laisvės komitetas savo panašios rūšies darbų taip pat negarsina. Mes irgi būsime kuklūs: į paslaptis nesigilinsime.

Taigi geriau sustokime ties darbais, kurie buvo žadėti, apie kuriuos jau daug buvo rašyta ir skelbta. Štai keletas jų: dr. Geručio red. stambus informacinis leidinys (anglų ir kt. kalbomis) apie Lietuvą, Romoje rašoma Lietuvos jėzuitų istorija, mūsų buv. karininkų paruošta Lietuvos laisvės kovų istorija, keletos istorikų paruošta Lietuvos XX amžiaus istorija, Tėvynės mylėtojų leidžiamas (prenumerata seniai surinkta) Lietuvos žemių aprašymas. Nebedaug kalbama ir apie seniai žadėtas: J. Ereto rašomą prof. Pakšto monografiją, dr. J. Gimbuto ruošiamą panašų veikalą apie kitą žymų mokslininką — Steponą Kolupailą. Skautai sukaktuvinių metų proga, rodosi, taip ir neišleis P. Jurgėlos paruoštos "Lietuvių skautijos", buv. policijos tarnautojai Lietuvos policijos tarnautojų atsiminimų. Nebeužsimenama, kur dingo St. Pilkos paruošta Lietuvos teatro istorija, J. Rimašausko "Sovietinis genocidas Lietuvoje" (abiem pastarosiom buvo ir prenumerata renkama). Kažin, ar jubiliejiniais metais išeis Lietuvos universiteto istorija. Iš tikro, su tomis istorijomis sunkiai einasi. Štai kad ir nuo 1965 metų nebepasirodanti "Tautos Praeitis". O ar nemalonu būtų buvę gauti 200—300 psl. apimties tomelį, liečiantį kad ir Nepriklausomos Lietuvos (1918—1968) laikotarpio įdomius istorinius dalykus. Arba (1966 m. išleistas kuklus Lituanistikos instituto metraštis (I t., 227 psl.) — ar tai jau visi šios mokslo įstaigos darbai? O tikra tragedija, kad šiais jubiliejiniais laisvės kovos metais dar nepajėgta išleisti nė vieno "Lituanus" numerio.

Ach, esame pripratę minėti rašytojų sukaktis... be jų veikalų. Bene 1964 m. iškilmingai pagerbėme Tolminkiemio (oku pantai sakytų Čistije Prudy) kleboną K. Donelaitį, bet kažkaip užmiršom jo raštus čia perspausdinti. Panašiai pasiel-

(Nukelta į 2 psl.)

REIKALAUJAME VIETOS PASAULYJE

(Atkelta iš 1 psl.)

Sunku abejoti, kad, nustoję tautinių skirtumų, nustosime, bent dalinai, galimybės pastebėti įvairius įvykių aspektus. Turėdami visiems bendrą patirtį, į viską žiūrėsime maždaug tom pačiom akim. Atsižvelgiant į žmogaus įgimtą protinę trumparegystę, į mūsų negebėjimą pastebėti ne tiek ryškius įvykių aspektus, toks skirtingų žvilgsnių išnykimas nieko gero nežada. Jeigu žmonija taps viena tauta, tikriausiai tapsime dar mažiau pastabūs negu dabar esame.

Priklausymas tautai vaidina svarbų vaidmenį žmogaus gyvenime. Atskiro individo patirtis yra perdaug ribota, perdaug neturtinga. Ji turi būti praplėsta kitų žmonių patirtimi. Toks praplėtimas kaip tik įvyksta, įaugant į tautą, pasisavinant didesnės žmonių bendruomenės praeitį, dabarties patirtį ir viltis ateičiai. Sunku įsivaizduoti kitokią bendruomeninę formą, kuri gebėtų žmogų praplėsti tiek, kiek gali praplėsti tauta.

Plečiantis žmogaus žinių bagažui ir tobulėjant perteikimo priemonėm, vis svarbesne tampa išsirinkimo problema. Priklausymas tautai ir sudaro pagrindą, ypač visuomeninių idėjų srityje, reikalingai atrankai. Tokiu būdu, nors ir susisiekimo priemonių vystimasis tautų išlikimą apsunkina, to vystimosi dėka galime gal truputį aiškiau suprasti,pasauliniu pločiu provinciniai, o kodėl tautos yra reikalingos. Gal su laiku tautos išnyks, bet, joms išnykus, būsime praradę daug to, ko mums labai reikia.

Antra argumentų rūšis bando įrodyti, kad, siekdami savo tautinių tikslų, kenkiame visos žmonijos gerovei. Kartais teigiama, kad mūsų tautiniai tikslai yra tiesioginiai priešingi žmonijos interesams. Pavyzdžiui, kartais galvojama, kad, siekdami nepriklausomybės, tuo pačiu didiname pasaulinio karo grėsmę. Prie šios išvados prieinama maždaug taip: Rytų Europa rusų atsikratyti gali tik karu. Tokiu būdu mes, aklai pasiduodami savo tautiniams jausmams, tik stumiame pasaulį prie visiško sunaikinimo bedugnės. Kitais atvejais argumentuojama truputį kitaip. Čia ne tik pabrėžiama karo grėsmė, kiek įvairūs didingi žmonijos uždaviniai. Neturtas ir epideminės ligos, žmonių perteklius, štai dirva, kurioje turi dirbti kiekvienas geros valios žmogus. Yra būtina plačiau paskleisti mokslo šviesą, sukurti pastoviai taikoje gyvenantį pasaulį. Tai vis darbai vertiti doro žmogaus. Ar ne svarbiau pamaitinti badu mirštančius Indijos milijonus, negu Vilnių padaryti Lietuvos sostine vietoje Maskvos? Ar ne svarbiau užtikrinti Amerikos negrams žmogiškas teises, negu vietoje Brežnevo pastatyti Smetoną? Lietuvių tautos reikalavimai yra jau labai juos atmetę, visi susipratę lietuviai galės įsijungti į didžiuosius, bendrus žmonijos darbus.

Panašios nuotaikos pasireiškia labai įvairiose formose. Kartais jas reiškia visai ne politinis asmuo, kuriam bet kokie politiniai siekimai yra tušti. Kitu atveju kalbės gal kas nors visiškai politikai atsidavęs, pagal kurį politinėm priemonėm įmanoma visas negeroves pašalinti. Sunku būtų visus galimus siūlus atnarplioti. Čia pasitenkinsiu, pabrėždamas tik vieną momentą, kurį ir mes kartais pamirštame.

Tiek kiek lietuviai sudaro žmonijos dalį, tiek darbas lietuvių gerovei yra darbas žmonijos gerovei. Nes abstrakčia prasme žmonijos labui dirbti ir negalima, dirbama tiktai konkrečių žmonių labui. Tačiau teisė su savo artimesniais žmonėmis nuspręsti savo likimą, dauguma pripažins, yra neišvengiama žmogaus gerovės sąlyga. Šios teisės nėra, kol ji nėra įkūnyta politinėse formose. Kalbėti apie kultūrinę autonomiją be politinių garantijų, bent mano nuomone, yra tuščias, reikalas. Žinoma, tos politinės formos gali būti įvairios. Taip pat galima vienbalsiai nesutikti svarstant klausimą, kokias konkretes nes teises ši bendra teisė apima. Ar ji apima teisę tvarkyti santykius su kaimynais (užsienio reikalus), nebūtinai iš karto turi būti aišku. Bet pati pagrindinė teisė pasilieka žmogaus gerovei būtina, nemažiau reikalinga už maistą bei medicininę priežiūrą. Kitu atveju, kaip išaiškinsim žmonių nuolatinę kovą kaip tik už šią teisę?

Tai būtų, mano nuomone, bendras atsakymas. Jeigu, ieškodami lietuvių tautai tinkamos valstybinės formos, dirbame lietuvių gerovei, tai taip pat dirbame ir žmonijos gerovei.

Ir tuo nedaug skiriamės nuo kitų. Tas, kas kovoja už civilines teises, dirba žmonijos gerovei lygiai ta pačia prasme. Jo veiksmai tiesiogiai liečia tik vieną žmonių grupę, bet kadangi ta grupė taip pat priklauso žmonijai, jai dirbdamas, jisai prisideda prie bendros jos gerovės.

Šis bendras teigimas nereiškia, kad konkrečios programos niekada nesikirs. Bet toks susikirtimas tėra tik ženklas, kad pati programa yra nevykusiai suformuluota. Jeigu lietuvių politiniai siekimai vestų pasaulį prie visuotinio karo, čia kalti būtų vartojami metodai, o ne pats tikslas.

Tad, kada esame kviečiami jungtis į bendrą darbą ir kurti idealų ateities pasaulį, į tą kvietimą turime atsiliepti teigiamai, tačiau su mintimi, kad ir lietuvių tautai turi būti vieta toje idealioje santvarkoje, nes jeigu bus reikalaujama mūsų sunaikinimo, tuo reikalavimu bus nusižengiama prieš žmonijos gerovę. Ateities santvarka, norėdama būti gera ir verta žmogaus pastangų, turi atsižvelgti ir į mūsų interesus, lygiai kaip į visų kitų.

KERTINĖ PARAŠTĖ

(Atkelta iš 1 psl.)

gėme su Maironiu ir kitais. Gerai, kad tą mielą Kristijoną bent vokiečiai atsiminė ir Hermann Buddensieg parūpino naują Donelaičio "Metų" vertimą vokiškai. Ach tie vokiečiai, šiais metais jie padarė mums ir kitą mielą siurprizą. Jų garsūs kulinarai lituanistai — profesoriai Wilhelm Wissman ir Erich Hofmann, bendradarbiaujant Arminui Kuršaičiui, Hertai Krick, dr. L. Baldauf - Jurgutytei, padėjo ant mūsų kuklaus lituanistinio stalo patį skaniausią patiekalą — Aleksandro Kuršaičio Lietuviškai - vokiško žodyno I tomą. "Tik" 736 psl. dviem skiltimis rinkto puikiausio kirčiuoto teksto — mokslinės medžiagos, didžiausiu vokišku kruopštumu sulesiotos. Ir tai dar ne viskas: iki 1970 m. pabaigos ta pati Goettingeno Vandenhoeck & Ruprecht leidykla žada išleisti dar pora tokių pačių tomų, nes I tomelis teapima vien a-i raides. Arba vėl lenkų istorikas dr. Jerzy Ochmanski Poznanėje mūsų jubiliejinių metų išvakarėse paskelbęs 347 psl. "Historia Litwy", o truputį anksčiau "Litewski ruch narodowo — kulturalny w XIX wieku" ir kitas mūsų istoriją liečiančias knygas. Pridėkime dar prof. Alfred Senn'ą su jo Heildelberge išleistu "Handbuch der litauischen Sprache I t. (495 psl.), norvegą prof. Chr. S. Stang su Oslo u-to išleista "Vergleichende Grammatik der Baltischen Sprachen" ir kt., gausime nuostabų lituanistinių raštų lobį, parūpintą visai nelietuvių. Tik kažin, ar daugelis mūsų knygos skaitytojų šias nuostabias knygas skaitė, vartė ar bent matė. (Tarp kita ko, jos ir brangokos.) Beje, ar mūsų nuo politikos akių nepakelią veiksniai parašė šiems kilniaširdžiams svetimtaučiams bent padėkos laiškus? Ar pakvietė juos į mūsų tarpą šias knygas pristatyti, kaip kartais mes "pristatome" savo pačių paskelbtas, kad ir mažas brošiūrėles? Bijau, kad ne.

Nūdien lituanistinių knygų leidimas išeivijoje beveik visiškai sustojęs. Ar nebėra autorių? Jų atsirastų, jei būtų kas išleidžia. O kaip su leidėjais? Jų kaip ir nebėra. Viešasis lietuviškas skatikas didžiumoj ne knygoms leisti skiriamas ir, jei toliau taip bus, greitai ateis laikas, kai mes lietuviškų knygų leidimo srityje nebūsime verti svetimtaučiams mokslininkams lituanistams ir jų raštų leidėjams "atrišti kurpių raištelio."

Kiekvienos mūsų tautos kartos, neišskiriant ir išeivių, pareiga kuo nors save įamžinti mūsų kultūros istorijoje. Mūsiškei kartai pasitaikė ypač gera proga: Nepriklausomybės 50 metų sukaktis. Tad kuo įsiamžinsime: amžinaisiais mokslo grožiniais raštais ar neišleistomis knygomis — neišpirktais vekseliais. **b. k.**

KAIP ATRODO VILNIAUS UNIVERSITETAS GRĮŽUSIAM IŠ AMERIKOS

Atvykęs į Vilnių, aplankiau universitetą. Pasiilgau jo senų rūmų dvelkimo. Tačiau turiu pasakyti, kad pamatytas vaizdas nedžiugino akies, — taip kalbėjo "Literatūros ir Meno" (rugp. 10) atstovui L. Vladimirovas, Jungtinių Tautų bibliotekos New Yorke direktorius, atostogaudamas Palangoje. Nedžiuginantis vaizdas Vilniaus universitete, jo žodžiais, toks:

— Istorijos ir filologijos fakulteto romantiški kiemai vis dar (kiek jau tęsiasi remontas!) užversti statybinėm medžiagom ir laužu, didžioji universiteto arkadų dalis užmūryta, mat, prireikė sandėlio, seni geležiniai vartai nuimti...

— Užėjau į universiteto biblioteką. Biblioteka, kuri sunkiais fašistinės okupacijos metais išsaugojo fondus ir senovines patalpas, pokario metais dirbdama be galo sunkiose sąlygose, sugebėjo sutvarkyti didžiulius knygų rinkinius, sukurti darnią katalogų sistemą, praturtinti savo fondus pažangiausia tarybine ir užsienio mokslinę literatūra. Buvo surasta ir atgabenta į Vilnių įvairiose Rusijos ir Ukrainos bibliotekose išsaugotos Vilniaus universiteto knygų kolekcijos, sukauptas turtingiausias pasaulyje senų lietuviškų knygų fondas, išleista visa eilė vertingų bibliografijos ir knygotyros leidinių. Artėja šios bibliotekos keturių šimtų metų jubiliejus. Ši data bus plačiai paminėta mūsų ir užsienio spaudoje. Tačiau kaip atrodo pati biblioteka?

— Puošnioje Smuglevičiaus salėje grindys išklotos paprastomis lentomis, dar Muravjovo laikais pastatyti laiptai visiškai nudilę, prigrūstos knygų saugyklos neturi paprasčiausių gaisro signalizavimo prietaisų, kuriuos rasime kiekvienoje didesnėje prekybos įmonėje... Aukštojo ir specialinio vidurinio mokslo ministerija ir universiteto vadovybė, paskendusios kasdieniniuose rūpesčiuose, atrodo, visai apsiprato su tokia bibliotekos būkle.

— Savo metu buvo sudaryta dokumentacija saugyklų priestato statybai, bibliotekos modernizavimui, Jono bažnyčios pastatų restauravimui. Tačiau statyba bei restauravimo darbai dar nepradėti, jei neskaitysime kelių darbininkų, besikrapštančių istorijos ir filologijos fakultete bei Jono bažnyčioje. Gal būt, į senojo universiteto pastatus vertėtų laikinai neleisti turistų, o pasiraičius rankoves, pradėti numatytus darbus. Neturime pamiršti, kad mūsų universitetas ir jo biblioteka yra vienas vertingiausių ir įdomiausių kultūros ir architektūros paminklų.

(ELTA)

Prie senojo Vilniaus universiteto vartų

NAUJI LEIDINIAI

● **Mykolas Vaitkus, NEPRIKLAUSOMYBĖS SAULĖJ.** 1918 1940 metų atsiminimai. VI tomas — antroji dalis. Nidos knygų klubo leidinys, Nr. 69, 1968. Knyga 280 psl., kaina $2.50, gaunama ir "Drauge".

Tai vėl naujas spalvingųjų Mykolo Vaitkaus atsiminimų tomas, išpintas įdomiais kultūrinio, politinio bei visuomeninio pobūdžio nepriklausomybės metų atsitikimais. Atsiminimai skaitomi kaip įdomiausias romanas. Šiame tome autorius piešia ypač charakteringus portretus Babickaitės-Graičiūnienės, Vyt. Graičiūno, Liudo Giros, Jonuškaitės Zaunienės, El. Žalinkevičaitės - Petrauskienės, Mykolo Krupavičiaus, V. Mykolaičio-Putino, Kipro Petraukso, P. Rūtelionienės, Aleks. Stulginskio, Smetonos, Voldemaro ir daugelio kitų, kuriuos M. Vaitkus vis artimai pažinojo ir turi daug ką apie kiekvieną pasakyti. Paliečia ir komentuoja gruodžio 17 dienos perversmą ir kitus įvykius.

● **Alė Rūta, PRISIKĖLIMAS.** Romanas. Nidos knygų klubo leidinys, Nr. 68, 1968. Romanas 205 psl., kaina $2.50, gaunamas ir "Drauge".

Alė Rūta šiuo metu, be abejo, yra produktingiausia mūsų rašytoja. Jos romanai vienas po kito nuolat ir nuolat pasiekia skaitytojus. Taip intensyviai kuriant, žinoma, nėra lengva kiekviena knyga pasiekti vis naujas aukštumas. Tačiau, nežiūrint literatūrinės vertės svyravimų, Alės Rūtos romanai skaitytojų yra mėgstami ir mielai skaitomi. Pastarajame romane autorės lyg ir bandoma jai nauja tema ir naujas romano pobūdis. Galėtume sakyti, tai užmojis parašyti intelektualumu atsiųlėtą knygą, kurios pagrindinis personažas yra nepagydomai sergąs lietuvis dailininkas, gyvenimą baigiąs svetimose žemėse. Vis dėlto romanas nėra persunktas pesimizmu, o užsklendžiamas naujo gyvenimo rytmečiu:

"Timeless Lithuania... Kur yra meilė, ten gyvenimas. Kur pasiaukojimas... Gieda paukščiai, guli žemėje šautuvai, guli prikritę žmonės, jauni vyrai...

Gieda paukščiukai, gieda. Turi būti rytas, nes nebėra mėnesienos. Sušvinta saulė. Sušvinta saulė!"

Rezid. Tel. 239-4683
DR. K. G. BALUKAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS.
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6449 S. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą, jei neatsiliepia, skambinti: HU 8-3222

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
2858 West 63rd Street
Val.: kasdien 10—12 val. ir 7—9 v. vak. Šeštadieniais 10—1 val. Trečiadienį uždaryta. Ligoniai priimami susitarus.
Ofiso telefonas: PR 8-3229
Rez. telef. WAlbrook 5-5076.

Ofisas 3148 West 63rd Street
Tel.: PRospect 8-1717
Rez. 2241 West 66th Place
Tel.: REpublic 7-7868
DR. S. BIEŽIS
CHIRURGAS
Valandos: Kasdien nuo 1 iki 3; trečiadieniais uždaryta. Antradieniais ir penktadieniais vak. nuo 7 iki 8 val.

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Val.: kasdien nuo 6-8 val. vak. Šeštad. 2—4 val.
Trečiad. ir kitu laiku pagal susitar.
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

DR. C. K. BOBELIS
Inkstų ir šlapumo takų chirurgija
Tel. 695-0533 — Elgin
425 No. Liberty Street
Route 25, Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, res. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., ketv. 1-4, vakar. 7-9 antr., penktad. 1—5 treč ir šešt. tik susitarus.

Ofiso — HE 4-5758.
DR. M. BUDRYS
ALERGIJA
2751 West 51st Street
Valandos: antradieniais, penktadieniais 2-9 v., šeštadieniais 10-1 p. p. Ligoniai priimami pagal susitarimą

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė optometristas
DR. EDMUND E. CIARA
2709 W 51st Street
Tel — GR 6-2400
Val pagal susitarimą: Pirm. antr. ketv 2—5 7—9 val Penkt 2—5 ir Šeštad. 10—2 val.

Ofs. 735-4477, Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCINĖS LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BLDG.
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rez. Tel. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
Akušerija ir moterų ligos
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

Ofiso HE 4-1414. Rez. RE 7-6867
DR. B. GAIŽIŪNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė akušerija ir moterų ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val. kasdien 1—3 ir 6—8 val. vak. Šeštad. 12—3 val. popiet. Trečiadieniais uždaryta

Ofiso tel. PR 8-2220
Namų — rez. PRospect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
J O K S A
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad. ketvirt. ir penkt. nuo 12 iki 3 v. ir nuo 5 iki 8 v. v. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PR 6-6022 Rez. PR 8-6960
DR. E. JATULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika
2815 W. 71st Street
Ofiso val. kasdien nuo 6 iki 9 v. v.; šešt. nuo 9 iki 12 val.; arba susitarus.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.

Ofiso ir buto tel. OLympic 2-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

Tel. — REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p., 6-8 val vak. Šeštad 12-3 val p.p., trečiad. uždaryta

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Street, Cicero
Kasdien 1—3 val. ir 6—8 val. vak., išskyrus trečiadienius.
Šeštadieniais 12 iki 4 popiet.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antrad., ketvirt. ir penkt. nuo 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6 — 8 val. vakare. Trečiad. nuo 11 val. ryto iki 1 val. p. p., šeštad. 11 val. ryto iki 3 val. p. p.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rez. tel. 239-2919

DR. MARIJA LINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telefonas HEmlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel PR 8-7773; Rez. PR 6-4732
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2858 West 63rd Street
Valandos: pirm., ketv., 5—8 val., antrad. ir penkt. 1—4 val.
Priiminėja tik susitarus

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val. kasdien 9—11 ryto ir 4—8 v. v. Šeštad 9 v. r. — 2 v. popiet

ASSOCIATE OPTOMETRISTS
Lietuviškai kalba
DR. FRANK PLECKAS, OPT
3424 W. 63rd St., GR 6-7044
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Valandos pagal susitarimą
Uždaryta trečiadieniais

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPEC. VIDAUS LIGOS
Tel. Ofiso PR 6-7800; Namų 925-7697
5159 So. Damen Avenue
Valandos: 2—9 val. p. p. Išskyrus trečiad.ieni

Tel. 423-2660
DR. E. RINGUS
RENTGENOLOGAS
9760 So. Kedzie Avenue
Val., pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. 8 v. r. iki 9 v. v. Treč. ir

DR. ZIGMAS RUDAITIS
SPEC. ORTHOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
Prieš šv. Kryžiaus ligoninę
VAL.: pirm. nuo 6 iki 8 v. p. p.; antrad. ir ketv. nuo 9 iki 11 v. ryto ir nuo 6-8 v. v.; penkt. nuo 9 iki 11 v. ryto. Kitu laiku susitarus telefonu:
Telef. REpublic 7-2290

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PŪSLĖS IR PROSTATOS CHIRURGIJA
Ofisas 2454 W. 71st Street
Val. antrad. nuo 2—5 popiet ketvirtad. nuo 6—8 vak.
Ofiso telef. 776-2880
Rezid. telef. PR 9-6730

DR. ALDONA ŠIMKUS
AKIŲ LIGOS IR CHIRURGIJA
PRITAIKO AKINIUS
15542 So. Cicero, Oak Forest, Ill
Kabineto tel. 687 2020
Namų tel. 839-1071
Vizitai pagal susitarimą

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Rez. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ket. nuo 12 val. iki 2 val. p.p. ir nuo 7 iki 8 v. vak.; antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p.p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
Telefonas 925-8296
Valandos: 2—8 v. v., penktad. 10—12 v. r. 2-8 v. vak. Šeštad. 2-4 v. va karo. Sekmad. ir trečiad. uždaryta
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
BENDRA PRAKTIKA IR MOTERŲ LIGOS
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr. Treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštad. 2—4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą

Of. tel. HE 4-2123, Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Priiminėja ligonius tik susitarus
Val. 2—4 p. p. ir 6—8 vak.
Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Telefonas — GRovehill 6-2823
DR. A. VALIS-LABOKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2524 West 69th Street
Valandos: 1 iki 4 ir 6 iki 8 v. vak. Šeštadieniais 1 iki 4 val.
Trečiadieniais uždaryta.

Tel. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VAŠKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 So. Albany Ave.
Val.: pirm., antrad., ketv. 6—8 val. vak., penkt. ir šeštad. 2—4 popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446, rez. HE 4-3150
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Val.: 2 iki 4 v. p. p. ir 7 iki 8 v. v. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Ofiso tel. 767-2141, Namų 636-4850
DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Val. pirmad., antrad., penktad. 1—4 ir 6—8 v. v., ketvirt. 6—8 v. vak. Šeštadieniais 12—2 val. popiet.

JURGIS JANKUS APIE PARTIZANINĘ TEMĄ IR ČIONYKŠTES RAŠYTOJO DARBO SĄLYGAS

Šį savaitgalį Pasaulio lietuvių bendruomenės seimo literatūros vakare-koncerte (rugpiūčio mėn. 30 d.) New Yorke bus įteikta ir tradicinė Lietuvių rašytojų draugijos premija už geriausiąją mūsų grožinės literatūros knygą, laisvajame pasauly išleistą 1967 metais. Lietuvių fondo tam reikalui skiriama tūkstantinė, kaip žinome, šiemet buvo skelta pusiau, ir premija paskirta dviem rašytojam: Jurgiui Jankui ir Juozui Švaistui-Balčiūnui. Pirmajam — už partizaninę dramą "Peilio ašmenimis" (išleistą "Darbininko") antrajam — už atsiminimų tomą iš nepriklausomybės pirmųjų metų "Dangus debesyse" (išleistą Nidos). Praėjusį šeštadienį spausdinome losangeliečių įspūdžius, patirtus vizituojant laureatą Švaistą, o šį kartą, premijos įteikimo proga, užkalbinamė Jurgį Jankų.

— Kada gimė idėja ir koks buvo pirmasis paskatas rašyti dramą "Peilio ašmenimis"?

— Prieš keletą metų pateko į rankas pačių okupantų išleisti partizanų teismų dokumentai.

Jurgis Jankus

Juose buvo daug autentiškų faktų ir nemažiau autentiškos teisybės tarp eilučių. Partizanų klausimu domėjausi nuo pat jo pradžios (pirmojo bolševikmečio), turėjau nemaža medžiagos, bet vis trūko kažin ko autentiško. "Banditų" teismų dokumentai tą trūkumą panaikino. Galėjau dirbti, tik kartais trūko jėgų, kartais laiko, kartais ir vieno ir kito. Apskritai, viską išsakyti, būtų ilgas pasakojimas. Knygos istorija kartais gali būti netrumpesnė už pačią knygą. Nežinia, kas iš jos būtų išėję, kokią formą ji būtų turėjusi, jeigu "Darbininkas" ne būtų panorėjęs jos leisti. Jų paskato ir buvo rezultatas tokios knygos, kokia ji yra. Šia knyga tuo klausimu anaiptol nesu išsiėmęs, bet tas jau anapus Jūsų klausimo.

— Kaip aplamai žiūrite į partizaninę temą mūsų literatūroje, kuriuos ligšiolinius veikalus, romanus, noveles bei eilėraščius šia galėtumėte ypač pabrėžti ir kodėl?

— Jos negalėjo būti išvengta ir, ar kas to nori ar nenori, ji dar grįš ir vėl grįš. Jeigu mes nuo jos nusigręžtume, tai kada nors gal negrai ar hotentotai iš jos padarys nemirštamą mitą. Suprantu, kad šiandien kai kam dėl dvasinės ideologijos giminystės toji tema mestina, bet nemestina tiems, kurie tiki žmogų, gimusį laisvei.

Klausimą dėl pačių veikalų noréčiau palikti literatūros teoretikams ir visuomenininkams.

— Kas, Jūsų manymu, ateityje šios partizaninės temos problematikoj reikėtų itin iškelti, rašant naujus kūrinius, ir ko labiausiai trūksta ligšiolinuose?

— Nenoriu duoti niekam jokių sugestijų, nei kam nors įteigti kokių įpareigojimų. Jeigu galvoju, ką reiktų naujuose kūriniuose iškelti, pirmiausia pats turiu tuos kūrinius kurti ir rūpimas problemas lukštenti. Kitiem patarimus duoti yra per lengva ir per pigu. Taip pat per pretenzinga būtų ieškoti trūkumų kituose, kai jaučiu, kad be trūkumų žmogaus darbas neįmanomas.

— Kokie yra Jūsų ateities kūrybiniai planai: ar galima tikėtis vėl naujos dramos, gal romano, o gal novelių rinkinio?

—Galima tikėtis ir dramos, ir romano, ir novelių rinkinių, ir net pasakų vaikams, tik negalima besitikėti leidėjo. Nors vis tiek tikiesi ir gana, kad ir taip silpnai jog dirbti nebeatrodo labai prasminga, kai jauti, jog rankraščiai, eidami iš rankų į rankas, kur nors nusimes, kaip jau ne vienas yra nusimetęs.

— Kaip apskritai žvelgiate į 1967 metų mūsų literatūrinį derlių, į premijuotąsias ir nepremijuotąsias knygas?

— Tą klausimą noriu palikti literatūros teoretikams ir patiem skaitytojam. Ypač šiems pastariesiems, nes jie ima knygą į rankas ieškoti nežinomo, visiškai nesukdami galvos, kiek ji prasilenkia ar kiek sutampa su kuriuo nors madingu štampu, pripažinta teorija ar kiek pėda pėdon eita su vienu ar kitu pamėgtu kokio žymūno veikalu.

k.

Prahos miesto širdis — Mala Strana su Hradžano rūmais bei pilimi ir Karolio tiltu per Moldau upę.

IŠ ČEKŲ NAUJOSIOS POEZIJOS

VITEZSLAV NEZVAL

STEBUKLŲ PARDAVĖJA

Kai bulvare blykstelėjo fontanas
ir kavinėje įžiebė šviesas, aš susitikau su tavim.
(Ar tai buvo fontanas?)
Tu praėjai raudona skrybėlaite, povu vedina,
pardavinėdama lotoso žiedus
ir atogrąžų apelsinus.

Dvi žuvys sustingo, šviesdamos virš mumijos antakių.
(Ar tai tos tavo akys, žėrinčios, pilnos sviesto?)
Tu pardavinėjai lotoso žiedus, atogrąžų lelijas,
mano puikioji gyvate barškuole,
tu pardavinėjai atogrąžų apelsinus...

Tą dieną (o kokia tą dieną buvo šventė?)
sutemoje tu bulvaru ėjai
kaip puiki mumija lelijava skrybėlaite,
nešdama krepšį su Indijos stebuklais,
tu ėjai povu vedina
ir praeiviams siūlydama
atogrąžų apelsinus.

Ir visi Europos varpai,
Azijos vėliavos
ir Afrikos papūgos, ir vandenyno žuvys
pamatė krepšyje apelsinus.

Bengalijos ugnimis apšviestas,
prie tavęs priėjo puikus Dalai - lama
ir pasiūlė savo vergus
už Australijos žuvis, už baltą lotosą
puikiajai biriuzos pardavėjai.
Už drėgnas akis ir pabalusią burną
jis pasiūlė deimantų karolius,
jis siūlė drambliį, kuris saugotų
tavo atogrąžų lelijas,
o nuodingųjų lūpų ir
dygiųjų apelsinų pardavėja.

Prie tavęs priėjo bernas su būgnu
jis tau pasiūlė visas planetas,
ir tavųjų akių švytinčios žuvys
į jį paskubom atsisuko, —
du pragariški akmens nusvilino
jo pasitikinčias, jaunas akis,
o neišskaičiuojamų stebuklų pardavėja
su jūros mergelių akimis.

Ir mėnulis, išblyškęs džentelmenas cilindre,
atnešė tau pamėlusių kankinių kraują,
ir tu sugrįžai į dainą,
į lelijavų apelsinų žemę,
kur lotosai žydi ir kur svajonė nemirtinga,
mano puikioji gyvate barškuole,
pardavinėjanti stebuklus
vakario bulvaro ugnyse.

STANISLAW KOSTKA NEIMAN

AŠ SUPRATAU TAVO TYLĄ

Aš supratau tavo tylą,
tavo balsas, tavo judesiai
tai vakar atskleidė.
Tu iškalbingai tyli,
tu, didžiuodamos, likimui klusni,
bet nelabai rami!
Žinau: tu neprasijuoksi,
žinau: daugiau nebesmogsi.
Audra apvaldė tave,
aš drebu!

Lengva širdim, taip beprotiškai,
tu visad žaidei manim.
Tu vos mane pakentei,
tartum gražuolį tenorą.
Tu visad besieliu skaičium
mano akimirkų eigą skaičiavai.
Tu sąžiningesnė!

Išėjau aš į žydinčią pievą,
tik vieną gėlelę aš matau;
aš į tave beprotiškai tiesiuos.
Atleisk, kad aš, nekenčiamasis,
išdrįsau į šventovę įžengti.

Statmeniškų kalnų pilką erelį
aš ne kartą sutvardžiau.
Bet erelis ir narve atsiminė
visą, ką matė viršūnėse,
visą, ką regėjo bedugnėse.

Kaip Astartės tarnaitė,
į šventyklą laiptais tu kelies.
Kaip šventoji, tu žengi į cirko
areną dėl kitų pramogos.
Aš drebu!

Tu išdidesnė už liekną palmę
prie Arabijos šaltinio,
tu tylesnė už kupranugares,
smėlio vilnimis žengiančias.
Tu meilesnė už vakaro saulėleidį
prie oazės palapinės.

Bet ar tau pavyks,
tokiai išdidžiai ir meiliai,
audros metu
galvos nepalenkti?

Išvertė P. Gaučys

St. K. Neiman ir V. Nezval, čekų poetai, pirmas — romantikas, o antras — futuristas ir surrealistinės krypties čekų poetų vadas.

KRAUJU RAŠYTI LAPAI

Dr. A. Budreckio knyga apie 1941 m. sukilimą

JUOZAS DAUGAILIS

The Lithuanian National Revolt of 1941. By Algirdas Martin Budreckis. Lithuanian Encyclopedia Press, So. Boston ,Mass. 1968 m. Knyga 147 psl., kietais viršeliais, kaina $4.00, gaunama ir "Drauge".

*

Vienas iš neprikalusomos Lietuvos kūrėjų ir mūsų kultūrinės pažangos šauklys a.a. prof. K. Pakštas pasakė gilią istorinę tiesą apie lietuvius: "Esame kankinių tauta, todėl turime mokėti ir kovoti. Niekas tiek kraujo ir aukų nesudėjo, kaip Lietuva. Reikalaukime už tai užmokesčio ir branginkime tą auką, neišsibarstykime".

Gausiausias kraujo auka laikotarpis buvo 1941 metų sukilimas prieš okupantus rusus, parei kalavęs daugiau gyvybių, negu 1918-1919 metų laisvės kovos. Šis laikotarpis mūsų istorijoje įrašytas kraujo raidėmis, ir reikia, kad jis niekada neišdiltų iš ateinančių kartų atminties ir kad jis būtų gerai žinomas visam pasauliui, kaip liudijimas, jog lietuviai laisvę brangina ir dėl jos yra pasiryžę nepagailėti pačios aukščiausios aukos.

Šiems tikslams gražiai pasitarnauja jaunesnės kartos studiozo dr. Algirdo M. Budreckio veikalas apie 1941 m. sukilimą. Šiai knygai autorius medžiagą rinkęs labai kruopščiai. Jis panaudojo po pirmojo bolševikmečio archyvuose rastus dokumentus, Lietuvių aktyvistų fronto archyvus, min. K. Škirpos užrašus, Sovietinių dokumentų leidinius, rinkinius įsakymų ir daliniams ir okupacinei valdžiai Lietuvoje. Panaudotų knygų ir kitų leidinių sąrašas užima penketą puslapių.

Autorius įvykius svarsto su mokslininko šaltumu, bet drauge ir su mylinčia lietuviška širdimi bei istoriko tyrinėtojo nuoseklumu. Čia duodama gausiai žinių, daugeliui visai dar nežinomų, apie pirmas rezistencijos apraiškas okupuotoje Lietuvoje, apie Lietuvių aktyvistų fronto sudarymą, apie pasiruošimą sukilimui, apie vokiečių planus ir daromus trukdymus, aprašoma sukilimo eiga, nacių bei vokiečių karinių dalinių reakcija, apibūdinamas laisvos Lietuvos vyriausybės (su kilėlių pastatytos) veikimas, trintis su okupacinėmis vokiečių įstaigomis ir tos laikinosios vyriausybės likvidavimas.

Skaitytojui intriguojančią medžiagą sudaro citatos iš sovietinių pranešimų centrui apie rezistencijos plitimą Lietuvoje 1940 ir vėlesniais metais. Iš kitos pusės — įdomi istorinė medžiaga ir pateikiamos ištraukos iš vokiečių aukštųjų pareigūnų pareiškimų, atskleidžiančių jų planus suvokietinti Baltijos kraštus.

Gerai, kad autorius primena tokius amžinai atmintinus faktus, kaip aukų skaičius: 1941 m. sukilimo metu žuvo 4,083 lietuviai patriotai ir sužeistų buvo 8,000. Tuo gi tarpu kai 1919 m. ir sekančių metų nepriklausomybės kovų žuvusiųjų skaičius buvo apie 2,000. Su sužeistaisiais 1941 m. sukilimo aukos prašoka 12,000, kas sudarė apie 10 procentų visų dalyvavusių sukilime prieš šais okupantus bolševikus.

Aptardamas sukilėlių sudarytos laisvos Lietuvos vyriausybės veikimą, autorius primena, kad per 6 savo gyvavimo savaites J. Ambrazevičiaus vyriausybė išlėido per 100 nuostatų, ir tai buvo nuolatinis priešinimasis prieš naujuosius okupantus — nacius.

Dr. Budreckis ne tik gyvai, nuosekliai pasakoja 1941 m. birželio mėn. ir sekančių dienų įvykius, bet stengiasi įžvelgti ir jų priežastis bei jų padarinius. Labai rūpestingai nurodyti duodamos medžiagos šaltiniai, kas veikalą daro svarų ne tik eilinio skaitytojo, bet ir istoriko akyse.

Reikėtų šios knygos reikalauti universitetų, miestų bibliotekose, kad ji labiau paplistų. Jei pačios bibliotekos nesiryžtų užsisakyti, tai knyga būtų gera dovana ne tik bibliotekoms, bet ir inteligentiškesniems amerikiečiams bei kitiems, skaitantiems anglų kalba.

Šis veikalas prisidės, kad greičiau bus pralaužta ta mirtina tyla tarptautiniame forume dėl Lietuvos laisvės, apie ką pats dr. Budreckis knygos įžangoj sako: "Ryškus ir skandalingas dabar Junginėse Tautose vyraująs dvigubas matas kas liečia senąjį Afrikos kolonializmą ir kas liečia naująjį kolonializmą už geležinės uždangos. Tai negali būti apginama ir dabar tik viena problema — greičiau pralaužti tą tylos uždangą".

Laiškai iš Vokietijos

MUZIKA IR MENAS MUENCHENE

BIRUTĖ CIPLIJAUSKAITĖ

Kadaise buvo sakoma: jei nori gyventi Vokietijoj, reikia rinktis vieną iš dviejų miestų — Berlyną arba Muencheną. Dėl to ir anų miestų gyventojai ypatingų simpatijų vieni kitiems nereiškė ir jautėsi beveik kaip priešai. Dabar tas skirtumas nebe taip pastebimas: Berlynas labiau iš Vokietijos gyvenimo išskirtas, ir tikrąja kultūrinio gyvenimo sostine tapo Muenchenas. Jau antri metai, kai turistui sunku pačiu mietu grožėtis: ryšium su sekančiąja pasauline olimpiada miestas susirūpino savo transporto galimybėmis ir nutarė iškasti požeminio traukinio kelius. Taigi dabar ten visos gatvės, visos aikštės išraustos, kasdien nauji kvartalai beveik visai susisiekimui uždaromi, ir pirmą kartą Muencheną tokį matant, beveik neįmanoma pastebėti, kaip "dosniai" miestas suplanuotas, kiek ten erdvės, kiek didybės.

Kas atvažiuoja į Muencheną jo festivalio metu — liepos mėnesį, tikrai nustemba visų parengimų intensyvumu: tą patį vakarą statomos dvi operos, atrandamas geras koncertas, siūloma galimybė nueiti į septynis-aštuonis teatrus. Netikėtai ten pakliuvusiam sunkumą sudaro tik tai, kad, nežiūrint tokios gausybės spektaklių bei bilietų brangumo (pirmosios eilės operoj $25), visiškai neįmanoma į juos patekti: viskas išparduota jau mėnesius prieš tai. Tik teatrai dar prieinami. Miela matyti, kiek ten meilės muzikai, kiek jaunimo grūdasi prie durų, norėdami išbandyti paskutinio akimirksnio galimybę pasinaudoti kieno nors grąžinamu bilietu.

Ypatingai daug dėmesio skiriama Richardo Strausso veikalams: kasmet pastatoma bent viena jo opera, spektakliams surenkant pačias geriausias vokalines jėgas. Įdomu dar ir tai, kad muzikos fanatikai Muenchene pilnai "išnaudoja" laiką: beveik tuo pačiu laiku prasideda ir Salzburgo festivalis, ir yra nemažai žmonių, kurie vieną vakarą čia klauso von Karajan diriguojamo "Don Giovanni", sekantį vakarą vėl su grįžta į Muencheną pamatyti Strausso "Arabella". Viešnagės laiko tarpus turistui čia dar užpildo jau visame pasaulyje išgarsėjęs K. Richter vedamas Bacho choras, kuris nedidelėje, bet ypatingais vargonais apdovanotoje bažnyčioje gausiai ten susitelkusius valandai perkelia į beveik geometriško tikslumo pasaulį. Gi jeigu kas ir sekmadienio popietę nori išnaudoti, tas važiuoja į garsiąją Domenicus Zimmermann statytąją ir visų kaip rokoko deimančiuką pripažintą Wieskirche Alpių papėdėje, kur vasaros metu taip pat organizuojami vargonų koncertai, grojant 18 amž. vargonais, kurie atrodo labiau čia statyti grakštiems angelams, negu žmonėms.

Pačiam mieste šeštadienio popietę visuomet gausus smalsių lankytojų būrys susispiečia apie senąją "Der Alte Peter" bažnyčią, kurios bokšte įsitaisiusi maža pučiamųjų instrumentų kapela groja maršus ar psalmes. Prie "muzikalinių" įdomybių beveik būtų galima priskirti ir garsųjį rotušės "Glockenspiel": du kartus kasdien tiek vaikai, tiek suaugę stebi komplikuotas laikrodžio figūras, palydimas senų melodijų.

Festivalio metu pagyvėja ir meno gyvenimas. Tiek nuolatinės galerijos, tiek didesnės salės suintensyvina savo parodas. Kiekvieneriais metais liepos mėnesį suruošiama visų metų kūrybos apžvalginė paroda didžiuosiuose "Meno rūmuose". Ten pasidairius, įdomu pastebėti, kad Vokietija dar gana konservatyvi: bent du trečdaliai parodos užpildyti darbais, kurie tebetęsia impresionistų, ekspresionistų ar kubistų tradiciją, ir tik keletas salių bando priartėti prie "pop art". (Panaši staigmena laukia ir vienam iš populiariausių naktinių lokalų, kur dainuoja daug polemikos sukėlusi Gisela, ir kur vis tebegrojami tango ir fokstrotai. Tėn daugiausia ir pastebimas vokiečių sentimentalumas).

Šįmet labai daug pagyrų susilaukė ir "istorinė" Liudviko II ir jo pilių paroda. Lankytojas, kuris dėl laiko stokos negalėjo aplankyti anų prašmatnių pilių Neuschwanstein, Linderhof ar Herrenchiemsee, dalį visų jų turtų pamatė vienoje, su ypatingu skoniu įrengtoje, erdviose "Residenz" salėse patalpintoje parodoje.

Mielas Muenchenas dar ir tuo, kad iš jo viskas visur netoli. Muenchene gyvenant, galima suorganizuoti puikias vienos dienos ekskursijas. Jei nusibosta Vokietija (bet ir vokiečiai ten jau mažiau "vokiški", mažiau kampuoti), tik kelių valandų atstumas skiria nuo Austrijos. Muziką mylintis iš jo patogiai pakliūva ir į Bayreuth festivalį, ramybės ieškantis randa beribes galimybes pasivaikščiojimams miestą supančiuose miškuose bei pievose. O kai užsinori kultūros, jos pralaukusį vėl pasitinka miestas iškėstomis rankomis, kultūrinius išgyvenimus papildydamas savo puikiais restoranais. Tad visai nenuostabu ten pokalbiuos išgirsti, kad "antro tokio miesto, kaip Muenchenas, visoj Vokietijoj nerasi".

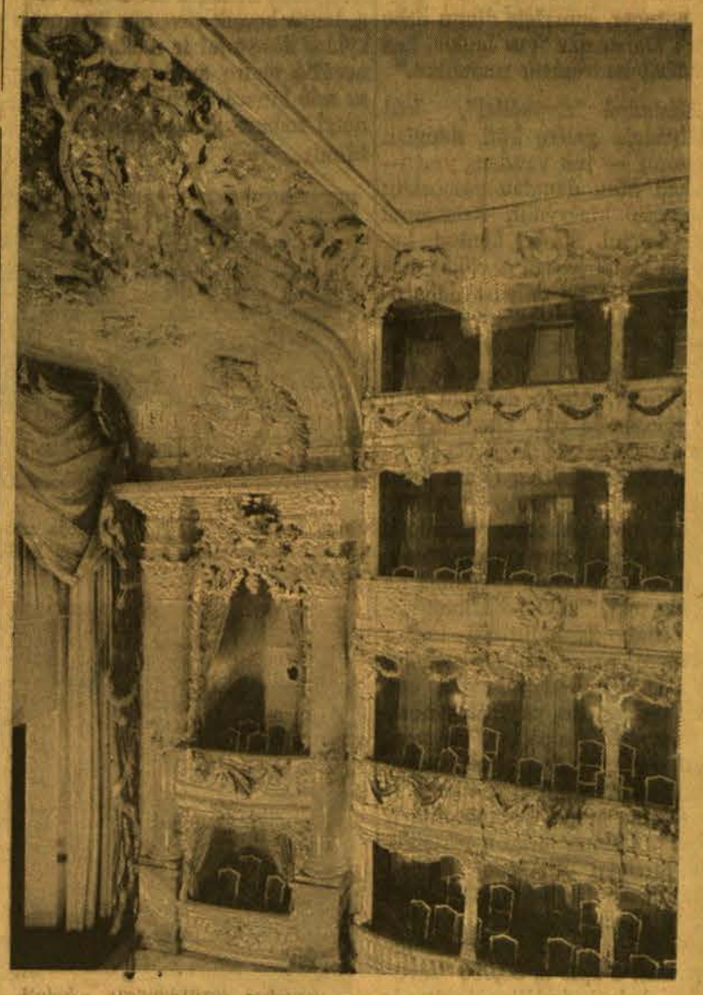

Rokoko architektūros šedevras — Cuvillies teatras Muenchene.

ŠIANDIENINĖ KLAIPĖDA - MIESTAS BE KULTŪRINĖS PUBLIKOS

Trys vyrai — aktorius Vytautas Kancleris su Klaipėdos miesto kultūros skyriaus inspektorium ir TIESOS korespondentu sumanė pažvelgti į Klaipėdos miestą "atvykėlio akimis". O atvykėlis, sako, neklausia, kiek mieste skaitytojų ir kiek meno sa viveiklos ratelių. Atvykėlis eina per miestą ir apie viską sprendžia iš tvarkos bei švaros ir iš žmonių elgesio.

"Atvykėliai" mato, kad Klaipėdoje jau mažiau dulkių, kurių stulpus dar neseniai vėjas gainiojęs skersai ir išilgai miestą. Daug kur esą užsėta žolės ir nuo to

Klaipėdos senamiesčio kampelis

daugelis gremėzdiškai atrodžiusių namų dabar daug patraukliau atrodą. Tik Klaipėdos senamiestis vis dar — "perlas šiukšlyne":: Sakoma, "Iškuopus purvą, nuvertus biaurius sandėliukus ir pašiūres, nupūtus dulkes, jis sužėrėtų. Deja, kol kas tokio entuziazmo nematyti".

Grioviai gatvėse žada dujas ir centrinį šildymą daugelyje mies to dalių, o tai, esą, reiškia "švara butuose, sumažėję dūmų debe sys". Dabar dar "visi laukia, kad suodžiai nedrumstų nuotaikos."

Užsiminė "atvykėliai", kad Klaipėdoje galėtų būti daugiau fontanų — juk vandens yra! — ir kad būtų daugiau paminklų: Martynui Mažvydui, Kristijonui Donelaičiui, Stasiui Šimkui, kuris čia kadai įsteigė muzikos mokyklą... Bet tie dalykai dabartiniams "klaipėdiečiams" greičiau siai nerūpi. Nes, sakoma, "trečdalis klaipėdiečių visą laiką būna jūrojė". Atseit, daugiau kaip 30 tūkstančių tų "klaipėdiečių" yra jūrininkai, surinkti čia iš visų Rusijos pašlaitų... (Kam jiems tokie paminklai!). Apie tuos jūrininkus trys Klaipėdos stebėtojai sako, kad po kelių mėnesių plaukiojimo grįžę randa gyvenimą ne visada tokį, "kokiu didžiuojamasi". Mat, kapitalistinių kraštų uostuose papročiai esą nešvankūs. Užsieniečiai jūreiviai, esą, tuos nešvankius papročius norėtų matyt ir Klaipėdoj: "Jie stengiasi išvesti iš doros kelio mūsų jaunimą, nupirkti jį nailonu ir kramtoma guma, pornografija ir seksu". Aiškiau tariant, užsieniečiai jūreiviai Klaipėdoj skatina spekuliaciją ir prostituciją. Visa tai "vyniodami į vatą", stebėtojai verčia kaltę užsieniečiams jūreiviams, o apie tą 30,000 "savųjų" — koks jų indėlis toj srity — jie, matyt, "nieko negirdėjo". Sako, "prieš visa tai klaipėdiečiai kovoja", bet nematyt, ar sėkmingai.

Stebėtojai labai uoliai vengia prasitarti, kad tarp dabartinių "klaipėdiečių" (kurių jau per 100 tūkstančių), lietuviai yra mažuma, ir ne jie lemia miesto veido bruožus. Atsargiai, ant pirštų apie tuos "klaipėdiečius" stypčiodami, stebėtojai primena, kad aukštesnio lygio kultūriniai renginiai prie jų nelimpa. "Jūros šventė" su karnavaline eisena ir fejerverkais — gerai. O rytojaus dieną vietinis kino teatras rodė filmą vardu "Fantomas". Prieš tai kino teatre — miesto deputatų tarybos posėdis. Deputatai — Klaipėdos diduomenė, miesto valdžia — prieš posėdį apgulę kino direktorę. Pasirodo, visi skuba iš anksto įsigyti bilietus į "Fantomą". Bet... kai prieš porą mėnesių tame pačiame kino teatre koncertavo įžymi menininkė — kur net bilietai buvę nemokami! — niekas iš tos diduomenės nepasirodė. Tas pats jaunimo teatro spektaklyje, tas pats filharmonijos rengiamuose simfonijos ar kamerinės muzikos koncertuose... Klasikinės muzikos koncertus, esą, lanko beveik vien muzikos mokyklos dėstytojai ir mokiniai. Pa nevėžio teatro apsilankymo metu salė buvusi apytuštė. Tas pats netgi rodant geresniuosius rusų filmus...

Ryšium su tuo aktorius V. Kancleris prisiminė savo pažintį (1944-45 metais) su profesoriumi Zigmu Žemaičiu:

"Garsus matematikas, visa šir dim atsidavęs tiksliesiems mokslams, pradžioje atrodė užsidaręs ir nelabai nuoširdus pašnekovas. Bet užteko pabūti viename sambūryje, kad įsitikintum, koks tai linksmas, draugiškas, išmintingas žmogus. Būdavo, atsisėdame hamake, ir profesorius pradeda deklamuoti : "Vėlines" — lenkiškai, "Eugenijų Onieginą" — rusiškai, "Faustą" — vokiškai. Paskambindavo kokį nors Čaikovskio kūrinį. Kartą jį paklausė: — Kaip jūs suspėjote visa tai? — Profesorius atsakė:— Ogi kitaip mano laikais nebuvo galima. Jei norėjai, kad tave inteligentu vadintų, privalėjai ir Puškiną, ir Gėtę, ir Mickevičių, ir Maironį atmintinai mokėti, ir Čaikovskį, ir Rimskį-Korsakovą paskambinti."

Taip lyg iš netyčių palyginę komunistinį auklėjimą su senuoju "buržuaziniu", trys stebėtojai pakartojo: "Jei nori, kad tave inteligentu vadintų ... Tai asmeny bės susirūpinimas pačiu savim. O kultūrinis gyvenimas be asmenybės neįmanomas"...

Tokie apmąstymai buvo Tiesoje, rugpiūčio 11 d., rytojaus dieną po to, kai ten pat buvo paskelbti kompartijos reikalavimai ugdyti asmenybes linksniavimu: Leninas, Lenino, Leninui...

(ELTA)

Rusų kolonizuojamoje Lietuvoje ne viename mieste jau leidžiami ir rusiški laikraščiai. Čia štai rusų kalba laikraščio "Sovietinė Klaipėda" antraštė.

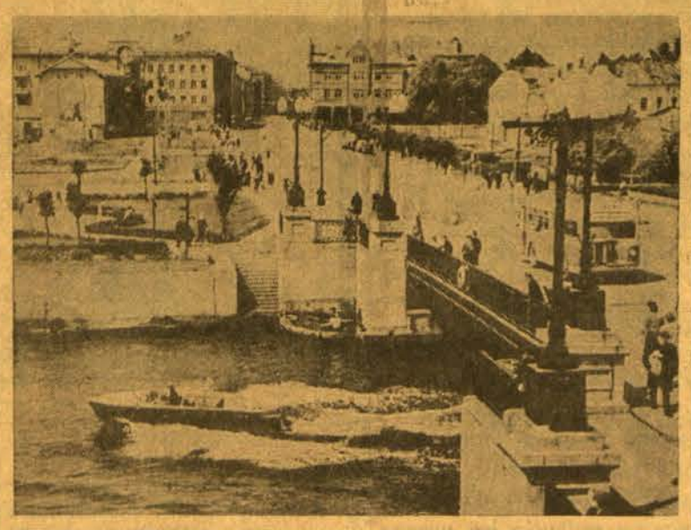

Šiandieninė Klaipėda (Nuotrauka iš Br. Kviklio archyvo)

KRONIKA

• **1000 plokštelių** pagamino per 10 metų Vilniaus plokštelių studija. Didžioji jų dalis — rusų muzika ir kiti propagandiniai dalykai, bet yra ir neblogų lietuviškos muzikos dalykų. 1965 m. buvo "restauruoti" pirmieji Kipro Petrausko įdainavimai. Išleistas Čiurlionio muzikos albumas, šešiolikos rašytojų kū-bos įskaitymai, lietuvių liaudies dainų anto logija. Pažymėtini iškilesnių solistų — V. Noreikos, V. Daunoro, Ed. Kaniavos ir kt. įdainavimai.

• **Vilniaus universiteto biblioteka**, kuri netrukus švęs savo 400 metų sukaktį, yra seniausia visoje Sovietų Sąjungoje. Pažymėtina, kad prieš 150 metų universitete buvo įvestos bibliografijos kurso paskaitos. Universitetas išleido daug gerų mokslišku knygų. "Didysis brolis rusas" šiuo atžvilgiu buvo toli nuo lietuvių atsilikęs.

• **Maironio žinomoji baladė** "Jūratė ir Kastytis" atspausdinta Vilniuje liuksusiniu 16 psl. leidiniu. Knyga puošniai iliustruota dail. V. Galdiko medžio raižiniais. Leidinio tiražas — 15000.

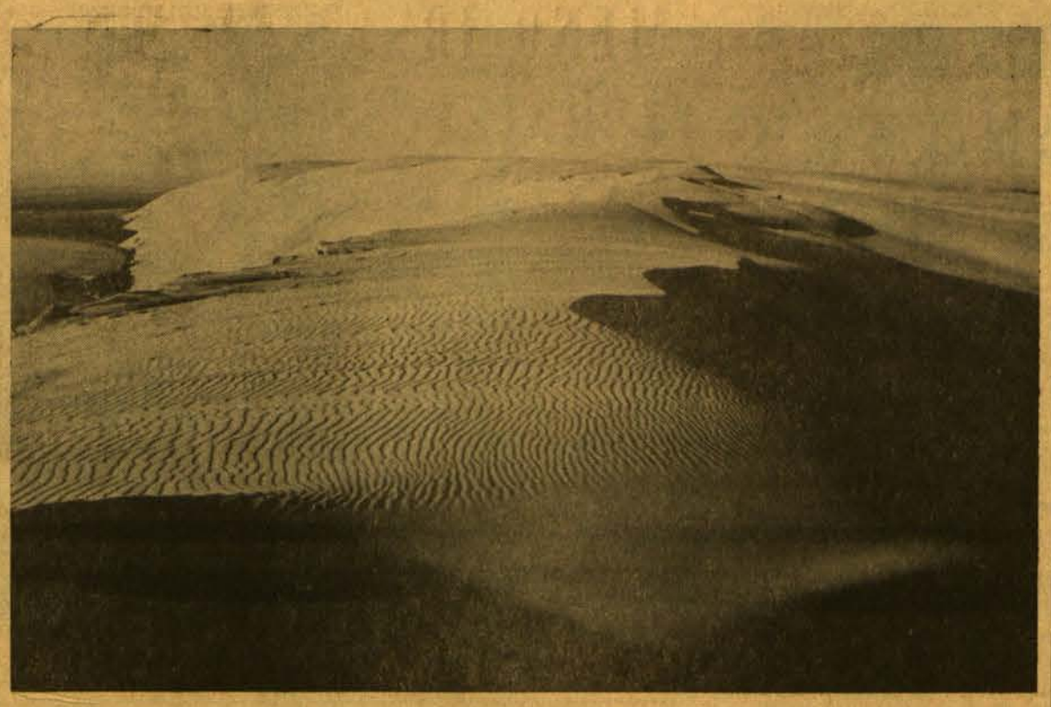

Lietuvos pajūrio kopos Nuotr. A. Augustino

NAUJA JOHANNES BOBROWSKIO PROZOS RINKTINĖ

Vakarų Berlyne pasirodė prieš kelerius metus pasimirusio tilžiškio **J. Brobrowskio** prozos rinktinė, pavadinta "Perspėtojas" (Der Mahner). Išleido Klaus Wagenbach leidykla, V. Berlyne, 1968 m., 66 psl. DM 5.80, "Quarthefte" serija. Visų vienuolikos apysakėlių turinys vėl suka si aplink pagrindinę rašytojo temą — vokiečių santykiai su savo rytų kaimynais: lietuviais ir lenkais. Mums lietuviams ypatin gai įdomus trumpas "Lapas atminčiai" — rašytojos Julijos Žemaitės žinomosios fotografijos de talus aprašymas, paskirtas "prieteliams lietuviams". Tai iš tikrų jų meistriškas darbas, rašytas trumpais sakiniais, frazėm, pilnom dvasios dinamito, giliai įsijaučiant į senutės charakterį bei būdą, subendrinant ir perkeliant ji visai mūsų tautai.

Titulinė apysaka "Der Mahner" taip gi liečia lietuvius. Joje vaizduojama Karaliaučiaus miesto nuotaikos prieškariniais Hitlerio laikais. Ne iš paviršinės, daugeliui žinomos perspektyvos, o iš vidinės, tos, kuri atsiveria tikram miesto gyventojui, kuriam mieli jo žmonės, mažieji daugiau už didžiuosius, ir kuris pažįsta jų tikrąsias bėdas bei ydas. "Dabokit Dievo įstatymus" — tai nuolatinis posakis nežinomo mažo žmogelio lietuvio, kuris juos taria visiems, ir todėl yra išjuokiamas, pašiepiamas, kaip negyvenimiškas paikutis. Juk gyvenimas eina kitais mastais, kad ir falšyvais. Tikra teisybė, mėgda vo vokiečiai šaipytis iš visokių lietuvių "sakytojų" ir maldingų žmonių. Ir mieliausiai būtų juos užmušę, tik kad nedrąsu, nes teisybę jie šnekėjo. O svarbiausia, kad tyliai, nieko nepuldami, tik perspėdami.

Knygoje sutinkame ir vokietį gatvės muzikantą Preuss. Šitas jau rėkia, fleita grasindamas žygiuojantiems naciams: "Vagišiai, valkatos, veltedžiai!" Bet naciai "daro tvarką": suima abu, nes tyliajam lietuviui "galvoj negerai". "Dabokit Dievo įstatymus", ištaria jis, kada anie ateina. Tik niekas jo neklausė. Tuo ir baigia si tas perspėjantis vaizdelis, o visi jau žinom, kas vėliau nutiko.

Bobrowskio poezija ir proza ne tik tematikos atžvilgiu yra kažkaip lietuviška, lietuviška ne tik personažų bei siužetų prasme. Bobrowskis parašė ne tik donelaitinį romaną "Litauische Claviere," bet ir visa glėbį eilėraščių bei trumpų pasakėlių iš Lietuvos ir apie Lietuvą. Tarpe visų Rytprūsių kaimynų, kuriuos Bob rowskis aprašo, lietuviams tenka ypatinga, išskirtinė vieta. Ne tik dėl to, kad jis Tilžėje augo, ne tik todėl, kad jo žmona lietuvaitė iš Mociškių. Bobrowskį žavi tam tikras lietuvio charakterio bruožas, kuris jau išbluko iš ne vieno lietuvio sąmonės: rimtasis orumas, siekimas giedros bei pusiausvyros, žinojimas savo ydų bei netobulumų, žinojimas, kuris

(Nukelta į 5 psl.)

10% — 20% — 30% pigiau mokėsit už apdraudą nuo ugnies ir automobilio pas
FRANK ZAPOLIS
3208½ West 95th Street
Chicago, Illinois
Tel. GA 4-8654 ir GR 6-4339

LEO'S SINCLAIR SERVICE
LEONAS FRANCKUS
Stabdžiai, Sankabos, Transmisijos, Tune-up ir Motorų Remontas
5759 So. Western Ave.
Kampas 58th Street
Telefonas — PRospect 8-9533

STATOME NAUJUS NAMUS
ir
Atliekame įvairius pataisymus
Petrauskas Builders, Inc.
Tel. 585-5285

BANGA
TV, Radio, Stereo, Air-Conditioners
Pardavimas ir taisymas
2649 W. 63rd St., Tel. — 434-0421
P. Rudėnas K. Šimulis

SOPHIE BARCUS RADIO
ŠEIMOS PROGRAMOS
Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 10 iki 11 val. ryto. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto. Vakarais pirmadieniais 7 val. vakaro.
7159 South Maplewood Avenue
Chicago, Illinois 606299
VISOS PROGRAMOS IŠ WOPA
1490 kil. AM ir 1027 mg FM
Telef. HEmlock 4-2413

MOVING
Apdraustas perkraustymas
Įvairių atstumų
A. VILIMAS
823 WEST 34th PLACE
Telef. — FRontier 6-1882

TURTAS 90 MILIJONŲ
Chicago Savings
and Loan Association
John Pakel, Sr., President and Chairman of the Board

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION
SAFETY OF YOUR INVESTMENT
INSURED
UP TO $15,000

5 1/4 %
LAKŠTŲ TAUPYMO SĄSKAITOS
Chicago Savings Jums siūlo šešių mėnesių taupymo lakštus, už kuriuos pelnysite 5¼%. Lakštai išduodami tūkstantinėmis minimumas yra $8,000.00. Nuošimčiai mokami kas šeši mėnesiai nuo išdavimo datos. Lakštų sąskaitos yra apdraustos F.S.L.I.C.

4 3/4 %
TAUPYMO KNYGUČIŲ SĄSKAITOS
Chicago Savings tebemoka už knygutėse žymimas santaupas aukščiausius nuošimčius, kokie kad yra leidžiami pagal Federalinės valdžios taisykles. Sudėtiniai nuošimčiai apskaičiuojami kiekvieną pusmetį.

DAUGIAU TAUPYSITE...
DAUGIAU PELNYSITE.

Chicago Savings and Loan Assn.
6245 SO. WESTE RN AVE.
TEL. GRovehill 6-7575

Bronė Jameikienė — Vasara (vitražas)

MENO IR TECHNIKOS KRYŽKELĖJ

PETRAS MELNIKAS

Vienas teisėjas, atvykęs į tapytojo studiją savo portreto pirmam pozavimui, nedrąsiai išsi traukė iš kišenės popieriaus lapą, kuriame jo žmonos buvo surašyta eilė instrukcijų tapytojui. Štai, ko buvo reikalauta:

Portrete akys ir galva turi žiūrėti į kairę pusę. Lūpos turi būti rimtos, nesišypsančios. Portreto fonas turėtų būti tamsus. Poza tiesi ir t. t.

Tapytojas (F. Slater, Portrait painting, 61), savaime suprantama, susinervino ir, tur būt, būtų teisėją pasiuntęs pas fotografą, jei jam nerūpėtų ir už darbis. Ši problema yra tik vienas aspektas, kodėl tapytojas amžinai ieško **naujų, jam laisviau prieinamų objektų,** temų ir ekspresijų. Istorijos eigoje tapytojas blaškėsi, ieškodamas tai panašumo, tai charakteringumo, tai grožio tapomame objekte; jis tapė herojiškas scenas, religinį siužetą, portretus ir peizažą. Atėjo laikas, kai tapytojas atsirado kryžkelėj. Apie 1910 metus fotografija jį pralenkė panašume, profesionalai karikatūristai — komiškume, o grožio temos atrodė nukankintos ir išsemtos. Šią savo sunkiausią krizę tapyba pergyveno, atrasdama visai naujus pagrindus: naujas formas ir naujas emocijas. Tada ir prasidėjo abstraktusis menas.

Tokiu būdu, po impresionizmo, ekspresionizmo ir kubizmo eksperimentų — lėto ir sistemingo pasitraukimo nuo objekto — apie 1910 metus atsirado nemaža trumpai trukusių srovių, kurios buvo daugiau ar mažiau abstrakčios. Yra ironiška, kad **jų įtaka buvo didesnė teatrui, literatūrai, architektūrai bei augančiai technologijai.** Pavyzdžiui,, rajonizmas, figūros ir peizažo formas keitė į šviesos spindulių pluoštus ir šia teorija nemažai naudojosi Dagilievo baletų scenos. Nedaiktinės kompozicijos ir geometriškų formų suprematizmas darė įtakos grafikai ir litografijai. Konstruktyvistai dirbo tapomo objekto suprastinime ir linijų ekonomijoj jų įtaka dar šiandien jaučiama teatro dekoracijų ekonomijoj ir logiškume. Formos grynumui ir spalvų elementariškumui de Stijl srovė "išrado" keturkampį (kurį pasisavino architektūra) ir gerbė tik raudoną, mėlyną ir geltoną spalvą.

Šios srovės stengėsi visuomet išlaikyti **paprastumą,** kuris kartais panašėjo į viduramžių asketiškumą. Kubizmui susikom plikavus, purizmas kovojo prieš jo rokokiškus efektus. Jis grębėsi tikslios mechaniškos tapybos ir tuo patraukė architektūrą ir industriją į savo įtakos orbitą, nes jo "puritoniškos" formos derinosi su asketiškais interjerais ir plieno architektūra.

Po šitokio meno pamatų sugriovimo meno vertė pasikeitė ir atrodė labai reliatyvi. Į klausimą, kodėl vieni paveikslai yra meno kūriniai, o kiti ne, meno kritikui pasidarė vis sunkau atsakyti. Dažnai tik menininko vaizduotė, jo skonis ir forma buvo analizuojami, kalbant apie nedaiktinę tapybą, ir buvo stengiamasi gilintis, kiek galima, į tapytojo **minčių darbą.** Vaizduotė čia kartais buvo suprantama, kaip sugretinimas dviejų, labai tolimų viens kitam dalykų ar, kaip fantazijos, panašios į sapnų absurdus, žaidimą. Kartais ši fantazija neneigė realybės, priešingai, į ją gilinosi ir į ją vaizduodavo schematiškai, be protinių pastangų, nes jausmai, ne protas buvo svarbūs meno kūrėjui, ir jo kūryba tapdavo dar reikšmingesnė, jei jis pergyvendavo viziją ir ją stebėdavo, nuo jos atitolęs. O skonis buvo suprantamas menininko numatyme, kas yra geriausia jo kūriniui: spalvų, technikos ir medžiagų pasirinkimas. Viziją per gyvenantis abstraktus tapytojas dažnai skonio elementus nustum davo į šalį. Čia dažnai sukluptdavo tikslios ir mechaniškos srovės, kaip purizmas, nepajėgdamos įkvėpti gyvybės tiksliai išbraižytai linijai ar mechaniškai nudažytai plokštumai. Ir forma, kad būtų meniška, nedaikti nėj tapyboj turėjo būti savotiška, giliau įžvelgta realybė, nes ir abstraktus menas prasideda ir baigiasi žmoguje ir jo turtingoje vaizduotėje. Originali, nauja forma suprematizme buvo net jos vertingiausias elementas.

Mokslo ir meno pažanga dažnai stumiasi į priekį mums gan nesuprantama ir netikėta vaga. **Meno pažanga meno istorijoj kritikui dažnai atrodė juokinga** ir, beveik be išimčių, buvo sutinkama su ironija. Bet menas, kaip ir mokslas tobulėja kasdien. Logišku keliu pradėjęs do mėtis paviršiaus realybe, vidaus realybe(formos sukomponavimu, menas galų gale priėjo prie formos dezintegracijos. Savaime aišku, sunku tikėti į meną, atitrūkusį nuo 3,000 metų mums pažįstamo jo veido, bet būtų ir nedovanotina, jei menas liktų tik siauro akiračio vergu.

Tačiau dažnai yra neišvengiama, kad abstraktus menas dėl savo "miglotumo" ar savotiško jam primetamo "tuštumo" pa rodas lankančios publikos yra agresyviai puolamas ar ginamas. Rečiau jam rezervuojama tyli kontempliacija, kurios šiandien jam ir užtektų.

Čia ir kyla klausimas, **ar abstraktusis menas taps ateities tapyba?** Ar tai tik laikinas etapas — meno kryžkelė, tramplynas į naują daiktinę tapybą, **kurioj abstraktusis menas bus pajungtas didesniam uždaviniui?** Tai yra pagrindiniai, bet labai sunkiai atsakomi klausimai ir apie tai kitą kartą. Šiuo kartu, ideologišką abstraktizmo atsiradimą meno ir technologinės revoliucijos kryžkelėj galima būtų pateisinti ir šiais žodžiais: "Žmogaus neaiškumą sau pačiam, jo svetimumą savo aplinkai, egzistencialistų įsitikinimą, kad žmogus viską turi pats savo apsisprendimais susikurti ir jaunųjų radikalų jausmą, kad tik spontaniška akcija gimdo vertybes, — tapyboje sintetizavo abstraktusis ekspresionizmas. Nors ir nevaizdavo jis žmogaus veido drobėje, abstraktus ekspresionizmas buvo dalis modernaus humanistinio sąjūdžio, kuris žmogiškojo neaiškumo išryškinimu **protestavo prieš mokslo ir mašinų ir totalitarinių ideologijų preciziškumą".** (V. Kavolis. Neaiškusis žmogus ir istorijos dviprasmybė. Metmenys nr. 12).

Studentų ateitininkų stovyklos prie Lake Ariel, Pennsylvanijoj, svečias ir paskaitininkas dail. Viktoras Vizgirda, apsuptas stovyklautojų, klausosi jų dainos. Iš kairės į dešinę: Elenutė Bradūnaitė, Antanas Giniotis, Aldona Zailskaitė, dail. Viktoras Vizgirda ir Indrė Damušytė.

Nuotr. Laimos Nainytės

Nauja Johannes Bobrowskio prozos rinktinė

(Atkelta iš 4 psl.)

gimdo toleranciją ir humanistinę sąmonę — donelaitišką, vydūnišką. Rašytojas nepamiršo kontrasto tarp šio tikro lietuviškumo ir miestietiško, vokiečių atnešto "šaunumo", už kurio esmės slepiasi tik vidinė tuštuma.

Įdomybė Bobrowskio literatūriniuose darbuose yra pati "vokiečių" kalba. Ji atrodo keista, egzotiška. Jo personažų dialogai, o dažnai ir monologai — tarsi minties stenogramos paimtos iš rytprūsėnų kasdieninės kalbos. Tačiau dingsta visa egzotika ir taria masis "svetimumas", kai bandai versti ją į lietuvių kalbą: tada atpažįsti paprasčiausius lietuvių kalbos sintaksės dėsnius, išsireiškimus, plastiškesnius žodžius. Net juokas imą. Tokie ir buvo mūsų kaimynai rytprūsėnai — lietuvininkai, gyveną senuoju krašto ritmu, užteptu vokiečių kalbos plonu tinku. Tąja prasme Bobrowskio veikalai (ne labai juos mėgsta rytprūsėnai pa bėgėliai dėl jų turinio ir karčios teisybės) yra tikras, kad ir nesąmoningas "Lietuviškos" literatūros paminklas. Taip juos ir reiktų vertinti, nors jie ir ne lietuvių kalba rašyti. Žinoma, kalbos neatskirsi nuo minties. Žmogaus mintys tik labai sąlyginai abstrakčios — per kalbą ir kalboje žmogus galvoja, kaip, lietuvių-latvių kalbas bei būdą stebėdamas, įsitikino Herderis. Bet būna atvejų, kai įsiviešpatavusi svetima, nauja kalba lieka tik pakaitalu, "erzacu", kuris kraipo mas ir taikomas reikšti kitai minčiai ir kitam mentalitetui, esmėje nepasikeitusiam. Ta prasme turėtume žvelgti ir į Bobrowskio kūrybą. Jis yra savotiškas senosios Prūsų Lietuvos moderniškas Donelaitis ir siužeto ir dvasios atžvilgiu.

V. B.

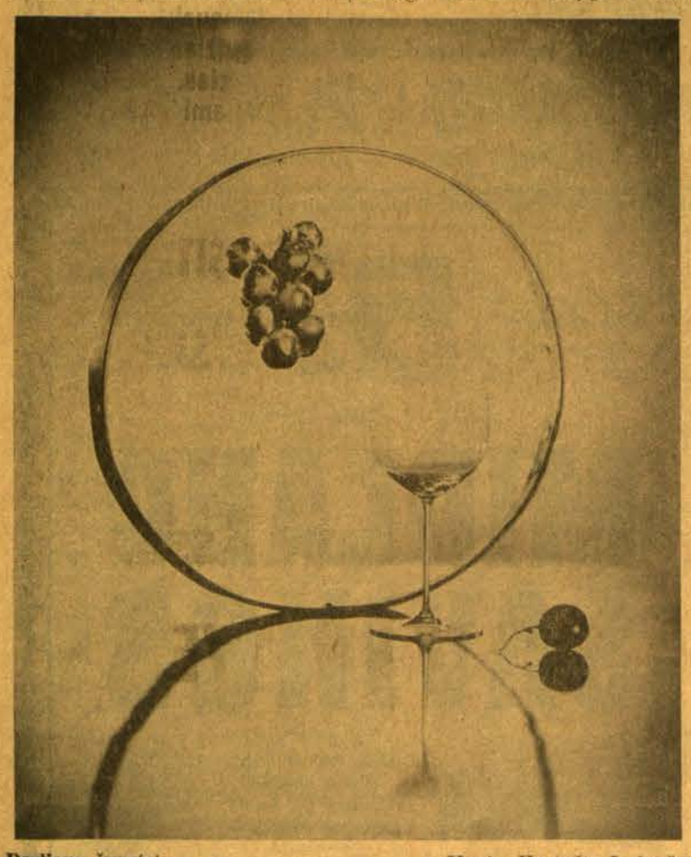

Derliaus šventei... — Nuotr. Kastyčio Izokaičio

FOTOGRAFAS
ŽAVIOMS NUOTAKOMS

Gowns by Martha
PORTRAITS • CANDIDS
3213 S. Morgan St. YArds 7-5858

PIRMIAUSIAI PATIKRINKIT PAS MUS!
MES TURIME VISA KAS TIK REIKALINGA MOKYKLAI. UŽ PRIEINAMAS KAINAS!
* Visų dydžių įrišamoji medžiaga * Portfeliai.
* Tempera setai, 6—12—16 spalvų.
* Post mechaniški braižymo įrankiai.
* Palaidų lapų viršeliai ir įterptiniai lapai.
* Crayons * Pieštukai * Dažai * Rašalas
* Parker, Paper Mate ir kiti plunksnakočiai
IAMA STATIONERS
"THE SHOP U-NEED" "THE SHOP U-NEEK"
6305-07 So. Kedzie Tel. PR 6-9102
Dovanos, Kortelės, Knygos, Rašt. Reikmenys ir Dennison Prekės

HIGH RATES
4.75% per annum on regular savings
INSURED
5.25% per annum on investment bonus
Savings Insured to $15,000.00
BRIGHTON SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4071 Archer Avenue, Chicago, Illinois 60632

FRANK'S TV and RADIO INC.
3240 SO. HALSTED STREET Telef. — CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS, RADIO, STEREO APARATŲ PADAVIMAS IR TAISMAS. TAIPGI ORO VĖSINTUVAI IR SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI.

SKIP'S Self Service LIQUOR STORE
5515 S. DAMEN AVE. ALL PHONES WA 5-8202
AUGUSTĮ - RUGPIŪČIO MĖN. 29, 30 ir 31 D. D.

MONNET V.V.L. Imported COGNAC	Fifth	$4.29
FALSTAFF BEER 12—12 oz. cans	12 Pak	$1.89
AMERICAN FIVE STAR BRANDY	½ gallon	$6.98
GRAIN ALCOHOL 190 Proof U.S.P.	Fifth	$4.98
RICCADONNA IMPORTED VERMOUTH, Dry or Sweet	30 oz. Bottle	$1.49
POPULAR BRAND of 90 Proof DISTILLED DRY GIN	½ gal.	$6.49
GLEN - MAVIS Imported Blended Scotch WHISKY	Fifth	$2.98
Choice of Two Popular Brands of IMPORTED CANADIAN WHISKY	Fifth	$3.98
KIKU Imported Japanese PLUM WINE	Fifth	$2.49
OLD STYLE LAGER BEER Case of 24—12 oz. Cans	Case	$3.89

VACYS CONSTRUCTION CO.
REZIDENCINIAI, KOMERCINIAI, MEDICINOS IR KITOKI PASTATAI
2457 West 69th Street
Tel. HE 4-7482

PARDUODAMI
IŠ MODELINIŲ NAMŲ BALDAI
30% iki 50% nuolaida. Galima pirkti dalimis ir išmokėtinai.
SOUTHWEST FURNITURE CO.
6200 S. Western, Tel. GR 6-4421

Kas tik turi gerą skonį,
viską perka pas Lieponį!
LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI
FURNITURE CENTER, INC.
MARQUETTE PK., 6211 S. Western. PR 8-5875
Vedėjas — J. LIEPONIS
Pirmadieniais ir ketvirtadieniais nuo 9 iki 9:30 val. Kitom dienom nuo 9 val. iki 6 val. vakaro
Sekmadieniais atdara nuo 12 iki 5 val. popiet

Pasinaudokite Draugo „Classified" skyriumi.

PREMIJOS LIETUVOJE IR PARTIJOS GLOBA

Trisdešimt keturi asmenys Lietuvoj, šio mėnesio pradžioj, buvo apdovantoti 1968 metų respublikos premijomis už atliktus darbus bei sukurtus kūrinius mokslo-technikos ir literatūros-dailės srityse.

Premijuotieji darbai daugiausia tokio pobūdžio, kad, būdami gerai atlikti, galėtų būti lygiai teigiamai įvertinti vienokios ar kitokios politinės ideologijos akimis žiūrint. Tačiau premijų komiteto pirmininkas Lionginas Šepetys (LTSR kultūros ministras) visus tuos darbus uoliai sieja su komunistų partijos politika. Esą, tie darbai "rodo tolesnį lietuvių kultūros klestėjimą ir turtėjimą" ir "Komunistų partijos politika literatūros ir meno srityje užtikrina gerą, sveiką, tikrai kūrybišką atmosferą, palaiko tokį klimatą, kuris leidžia gerai pasireikšti kūrybinių darbuotojų individualybėms, polinkiams, žadina savitus meninius ieškojimus, skatina dirbti ir suteikia moralinių jėgų darbui".

Vos trims dienoms praėjus nuo tokio kompartijos politikos apibūdinimo, ta partija — jos centro komitetas Maskvoj — paskelbė autentiškesnį už L. Šepečio priminimą, kaip ji supranta savo ir visų savo pavaldinių — taigi ir mokslininkų bei meninin kų — uždavinius. Individualybei, polinkiams, savitumui tie reikalavimai mažai tepalieka vietos, iš tikrųjų apie tokius dalykus ten nė neužsiminta. Ką Rusijos komunistų partijos vadai pabrėžia, yra štai kas:

"Politinį darbą vairuoti taip, kad tarybiniai žmonės būtų auklėjami ištikimybės Lenino priesakams dvasia, kad jiems būtų skiepijamas komunistinis įsitikinimas, nesitaikstymas su kapitalizmu, buržuazine ideologija..."

Šie priminimai paskelbti nutarime, raginančiame rengtis pamini nėti Lenino šimtąjį gimtadienį, kurs bus 1970 metų balandžio mėnesį. Tam tikslui ir kultūros ministerija, tarp ko kita, įpareigojama:

"Numatyti geriausių dramos ir muzikos spektaklių konkursus-apžiūras, temines koncertų programas, iškilmingas šventes su Leni no šūkiu 'Menas — liaudžiai' Maskvoje, Leningrade ir sąjungi nių respublikų sostinėse, meno festivalius atskiruose miestuose, susijusiuose su V. Lenino gyvenimu ir veikla, dailės parodų organizavimą"...

Apie individualių polinkių "laisvę" kompartijos nusiteikimas ryškiausiai išsakytas ypač šiose atsišaukimo pastraipose:

"Šių laikų pasaulyje vyksta ne papra tai aštri dviejų ideologijų — socialistinės ir buržuazinės — kova, atspindinti proletariato ir buržuazijos, socializmo ir kapitalizmo klasinių pozicijų nesutaiko mumą. V. Leninas yra pabrėžęs, kad 'mūsų uždavinys — nugalėti visą kapitalistų pasipriešinimą, ne tik karinį ir politinį, bet ir idėjinį, giliausią ir stipriausią pasipriešinimą'. Imperialistinė buržuazija remiasi svarbiausia nacionalistiniais, revizionistiniais ir kairuoliškais elementais, mėgina atbukinti klasinę sąmonę, susilpninti idėjinę-politinę socialistinių šalių vienybę, išskirti darbo žmones".

"Nėra ir negali būti neutraliz mo, kokių nors kompromisų kovoje su buržuazine ideologija: klasiniai principai nesutaikomi, jie nugali kovoje. Demaskuoti buržuazinę ideologiją — marksistų-leniniečių revoliucinė pareiga"...

Šiemet Lietuvoj premijuotieji mokslo darbai ir meno kūriniai vargu ar turi tiesioginio ryšio su tokiais partijos reikalavimais. "Socialistinės-buržuazinės ideologinės kovos" požiūriu tie darbai ir kūriniai neutralūs. Pavyzdžiui, tam tikrus rašmenis "paskaityti mokanti" mašina, dirbtinio šilko (triacetato) savybių tyrimai, sieros ar mangano elektrocheminis panaudojimas, kvantinės ato mo teorijos, tyrimai kardiologijos srityje ar kurortų perspektyvinis planavimas. Tokie darbai bei kūriniai, kaip Zinkevičiaus monografija apie lietuvių tarmes, J. Degutytės poezija, J. Gaudrimo lietuvių muzikinės kultūros istorija, R. Gibavičiaus grafikos kūrinių dalis — matyti ir lietuvių išeivių (vadinamų "buržuazinių nacionalistų") sluoksniuose, ir dau geliu atvejų lygiai palankiai sutikti bei vertinami. Iš visų premijuotų kūrinių nebent tik vienas V. Gečo paveikslas "1919 metai Lietuvoje" maždaug tiesiogiai atsiliepia į kompartijos skelbiamus reikalavimus.

Iš to kyla klausimas, ar vertin gi mokslo ir meno kūriniai Lietuvoj pasirodo tik komunistų partijos globos dėka, ar kaip tik nepaisant tos "globos".

(Elta)

● **Morkūnų kaime, buv. Trakų** aps. (dabar "Gimtosios žemės" kolchozas), dešinėje kelio į Trevininkus pusėje, imant žvyrą, **aptiktas senas kapinynas su** laidojimo liekanomis. 70 cm gilumoje iškasta žmonių kaulų, du kalavijai, ietigalis, du pentinai, **1623 m. pinigais, XVII a. pradž.** kelios užsienio monetos. Nustatyta, kad čia būta XVII amžiaus pradžios kapinyno.

● **Naujas kraštotyros muziejus** projektuojamas įsteigti Varniuose, kuriame būtų sutelktos Varnių apylinkėse rastos senienos. Muziejus nebūsiąs savarankiškas, veiksiąs kaip Telšių kraštotyros muziejaus filialas.

b.k.

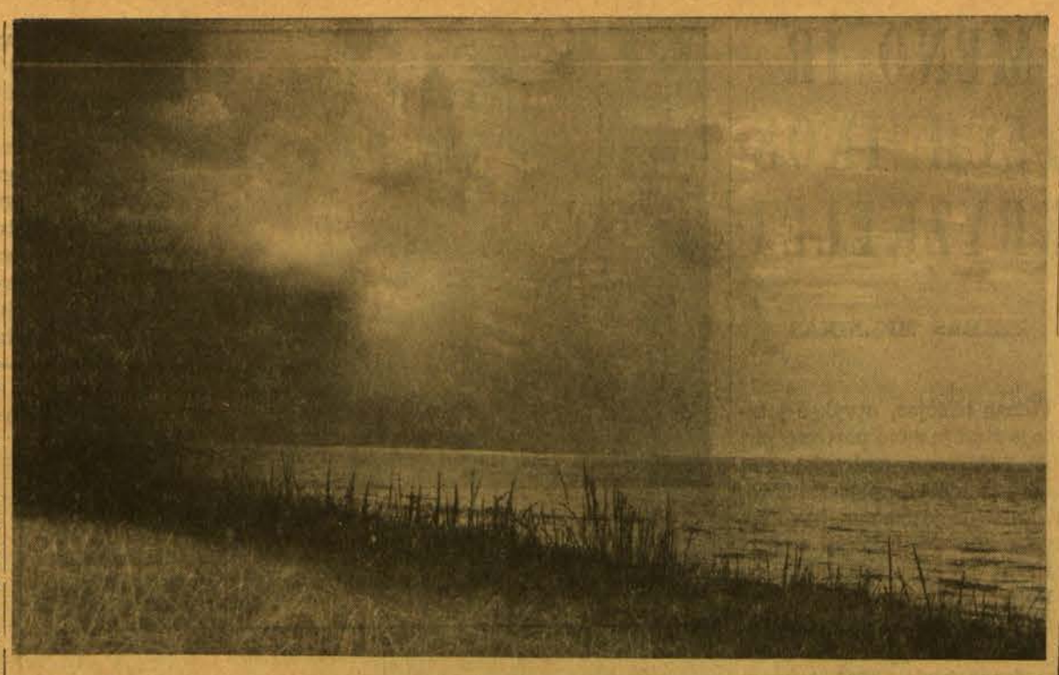

Ateina audra... Nuotr. J. Kasakaičio

TAUTOS ISTORIJOS PABIROS

IŠEIVIAI PADĖJO LIETUVAI EKONOMIŠKAI ATSIKURTI

Tęsinys iš rugpiūčio 17 d. kultūrinio Draugo)

2. Amerikos lietuviai gerino savųjų gyvenimo būklę

a. **Atsiminta savųjų vargas.** — Į Ameriką suvažiavusieji buvo kilę daugumas iš darbininkų tarpo — "bernai" ir "mergos". Nors jie čia labai vargo, bet atsiminė ir savųjų vargą Lietuvoje. Prie "drukavoto" (spausdinto) laiško dėjo dolerį ir siuntė paštu ir kitokiais būdais pinigus Lietuvon. Neįmanoma tiksliai suskaičiuoti, kiek jie savųjų gyvenimo pagerinimui yra pasiuntę pinigų. Apskaičiuojama, kad per 1911 metus amerikiečiai lietuviai pasiuntė į Lietuvą $1,672,918,50. Vien Antano Olšausko bankas 1895-1914 m. persiuntęs į Lietuvą $4,000,000.00.

Lietuvos nepriklausomybės pradžioje entuziazmo pagauti, sako, nuvežėdavę į Lietuvą grįždami kasmet apie $6,000,000.00. Toliau jau yra aiškesnių duomenų . Lietuvos pašto valdybos apskaičiavimu, pašto perlaidomis Lietuvoje gauta 1926 metais $2,890,000.00. 1927 m. — $2,620,000,00 ir 1928 m. — $2,600,000,00. Be pašto perlaidų pinigai iš Amerikos buvo siunčiami dar čekiais, kuriuos gavėjai iškeisdavo Lietuvos bankuose. Bankų apskaičiavimu šiuo būdu buvo gauna kasmet arti $600,000.00. Žinovai mano, kad įdėtų į laiškus ir siuntinius Lietuvą pasiekdavo apie $100,000.00. Šiame laikotarpyje į Lietuvą vykdavo daug ekskursijų, tad manoma, kad šia proga Amerikos lietuviai per metus palikdavo Lietuvoje arti $100,000.00. Jeigu taip buvo, tai per minėtus trejus metus Lietuvoje buvo gauta $10,510,000.00 arba daugiau nei $3,500,000 kasmet.

Po Lietuvos atkūrimo daugelis JAV lietuvių grįžo į savo kraštą. 1920 ir 1921 metais tokių buvo apie 5000. Jie visi parsivežė $2,815,000.00. Gi vėliau grįžusių į Lietuvą skaičius pakilo iki 20,000. Imant anų 5000 asmenų parsivežti pinigų sumą vidurkiu, tai jų skaičių papildę 15,000 asmenų galėjo parsivežti triskart daugiau —$8,445,000.00. Jų tarpe buvo ir turtingų, nes vėliau grįžęs dr. A. Šmitas, turėjęs Gary, Ind., med. institutą, parsivežė $1,000,000.00.

Kun. A. Steponaitis, kai baigėsi didžioji veikla Šveicarijoje, grįžo į Fribourgą studijuoti. Ten būdamas Lietuvos Raudonojo Kryžiaus įgaliotiniu artimiau susipažino su Šv. Sosto nuncijum Berne, kuris palaikė ryšį su Tarptautiniu Raudonuoju Kryžium ir kitom labdaros organizacijom. Tos pažinties išdava — 1919.II.21 gautas vagonas dezinfekcijos priemonių ir drabužių. Viskas pasiųsta į Lietuvą. Taip pat persiųstos (1920. XI.20) vysk. Pr. Karevičiui gautos iš Vatikano 426,707 vokiškos markės.

1927 m. Lietuvos vyčių ekskursija, vykdama į Lietuvą, nuvežė Lietuvos kariuomenės vadui gen. Silvestrui Žukauskui amerikiečių lietuvių aukomis nupirktą dovaną — aukso kardą.

b. **Aukos buvo renkamos visomis progomis.** — JAV lietuviai panaudodavo beveik kiekvieną progą aukoms rinkti Lietuvos naudai. 1918.XI.11 įvyko I-jo Pasaulinio karo paliaubos, tad lietuviai visose kolonijose rengė džiaugsmo paradus ir rinko Lietuvai aukas.

Vykdomasis Komitetas paskelbė atsišaukimą, norėdami suorganizuot Lietuvai $400,000.00 fondą, reikalingą Lietuvai po karo. Tad visose kolonijose pradėta rinkti tam reikalui aukos. Tačiau kiek buvo surinkta — nepaaiškėjo.

New Yorke (1920.X.7) įvyko lietuvių JAV piliečių suvažiavimas, kuriame buvo įkurta Lietuvių Amerikos piliečių draugija. Jos tikslas — veikti politiškai Lietuvos labui. O kitą dieną New Yorko veikėjų suvažiavimas įkūrė Lietuvos Piliečių sąjungą, kurios tikslas — registruoti Lietuvos piliečius, kurie $3.00 metiniu mokesčiu padėtų Lietuvos respublikai. Kitų metų pradžioje ši sąjunga turėjo suorganizavusi 100 skyrių su 4000 narių. Ir netrukus (1921.VII.6) Lietuvos Piliečių sąjungos pirmininkas (išvykdamas į Lietuvą) pranešė, kad sąjungos surinkta Lietuvai daugiau kaip $30,000,00. Tačiau New Yorke (1921. XI.30) įvykusioje veikėjų konferencijoje ši sąjunga buvo likviduota, o jos vieton įkurta "Lietuvos Respublikos rėmėjų draugija". Tame pačiame mies te (1922.VI.17) įvyko sąjungos atstovų suvažiavimas, kuriame dalyvavo 15 atstovų, šie nutarė nesilikviduoti. Bet vis dėlto sąjungos paskutinis atsidūsėjimas buvo (1923.II.10) pasiuntimas Lietuvos šauliams $500.00.

Lietuvos atstovybė Amerikoje, pagal kun. F. Kemėšio planą, paskelbė (1922.VI.15) registraciją Lietuvos piliečių, norėdama iš jų "dešimtkės". Šis planas nepavyko.

Kaune žuvo Amerikos karys Harris. Jo paminklui pastatyti šio krašto lietuviai sudėjo (1922m.) $2492.53.

c. **Remta partijų veikla.** — 1922-1923 m. lankęsis Amerikoje Lietuvos socialdemokratų atstovas K. Bielinis surinkdamas čia aukų $950.00. Sandariečiai surinkę ir pasiuntę liaudininkams dvigubai tiek. 1923 m. kun. Norbutas surinkęs aukų $10,713.07. O. M. Bagdonas ir kun. Garmus krikščionių demokratų blokui surinko $10,359.62, kurių $4000.00 buvo Lietuvos laisvės paskolos bonais. Ir 1926 m. kun. Dagilis tos pačios partijos reikalams surinkęs arti $10,000.00. 1925 m. grįžo į Lietuvą valstiečių liaudininkų atstovas J. Makauskis, pasakęs Amerikoje apie 40 prakalbų ir surinkęs gerokai pinigų.

Vincentas Liulevičius

(Bus daugiau)

Platinkite "Draugą".

TV REPAIRS

Many times we can tell what's wrong with a TV by the symptoms. Call us giving type of set and age and we will give you an idea of what's wrong and an approx. price. Guaranteed.

ARJAY ELECTRONICS

TEL. — 586-0011 (18 years exper.)

WAGNER & SONS

Typewriters — Adding Machines — Checkwriters

Nuomoja — Parduoda — Taiso

NAUJOS NAUDOTOS

Virš 50 m. patikimas patarnavimas

NAUJOJE VIETOJE

5610 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

SIUVIMO Mašinos

* ELNA
* BERNINA
* NECCHI
* VIKING
* PFAFF
* SINGER

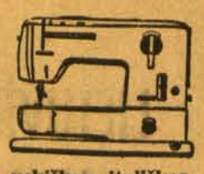

Šveicariškos, vokiškos, itališkos, japoniškos ir kitų firmų.

Taisome, parduodame ir nuomojame priienamomis kainomis ir sąlygomis. Darbas greitas ir sąžiningas. Turime dalis, pritaikome pagal skonį kabinėtus. Aptarnaujame Chicagoje ir priemiesčiuose.

B. & B. DISTRIBUTING CO.
4081 So. Archer Avenue
(Archer ir California)
Chicago, Ill. 60632, Tel. 927-4702
Ved. Arvydas M. Dikinis

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY

Manufacturers

Rankomis išpiaustyti paveikslų rėmai. Pritaikinti paveikslams skelbimų rėmai ir metalu aplieti rėmai.

2400 S. Oakley Ave., Chicago
Tel. VIrginiai 7-7258 59

DULKIŲ SIURBLIŲ TAISYMAS.

Valome, ištepame, suderiname, Pakeičiame (hoses) — žarnas.

Parduodame ir taisome visų gamybų dulkių siurblius ir turime dalis, maišelius ir visus prijungimus (dalis) visų gamybų siurbliams — **Electrolux, Hoover, Eureka, Kirby ir Royal bei kitų.**

B. & B. DISTRIBUTING CO.
4081 So. Archer Avenue
(Archer ir California)
Chicago, Ill. 60632, Tel. 927-4702
Ved. Arvydas M. Dikinis

Norėdami geriau aptarnauti mūsų gausius klientus, perėmėme dar vieną restoraną Oak Lawn mieste. Galite būti užtikrinti, kad turėsite skanius valgius, skubų patarnavimą, kaip ir mūsų pirmame restorane. Kviečiame ir lauksime jūsų atsilankant.

Kilty's Restaurant

4545 West 95th Street, Oak Lawn, Illinois

(2 blok. į rytus nuo Cicero Avenue)

Telet. — GArden 4-5800

Jauki atmosfera — skanūs valgiai — skubus patarnavimas

VESTUVĖMS IR BANKETAMS YRA PRIVATUS KAMBARIAI NUO 10 IKI 800 ASMENŲ.

Atdara kasdien nuo 8:30 val. ryto. Sekmad. ir šventad. nuo 1:00 val. popiet.

STEVE GIANAKAS, Artesian restorano įsteigėjas kviečia visus lietuvius dabar lankyti KILTY'S restoraną, kol bus atstatytas ARTESIAN restoranas. Atstatymo darbai jau pradėti ir tikisi atidaryti rpgsėjo mėnesyje.

St. Gianakas dėkoja visiems lankytojams, kurie pareiškė užuojautą dėl ištikusios nelaimės - gaisro, Artesian restorane.

MOVING

perkrausto baldus iš arti ir toli

A. BENIULIS

Chicago, Ill. 60629, Tel. RE 7-7083

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MĖGĖJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atdara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street

Chicago, Illinois 60629

Telef. PRospect 6-8998

Mūsų erdviose patalpose turime didžiausį pasirinkimą visų moderniškų baldų, elektrinių krosnių, radijo ir televizijos aparatų, šaldytuvų ir kitų namams reikmenų.

LIETUVIŲ STAIGA

ROOSEVELT FURNITURE CO.

F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS

2310 W. Roosevelt Road Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmad. ir ketvirtad. 9-9 val.; antrad., trečiad. ir šeštad. nuo 9 iki 6 val. sekmad. atdara nuo 11 iki 4:30 val. po pietų.

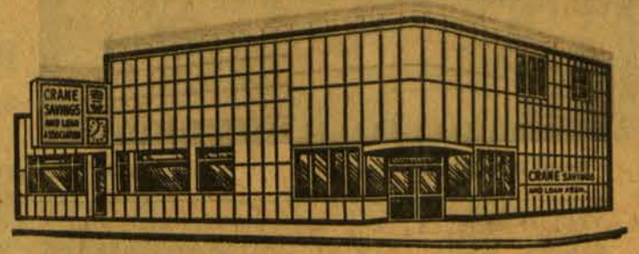

CRANE SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

B. B. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th St. Tel. LAfayette 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

4¾% Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas.

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOŠIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. .... 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. ..... 9 v. r. iki 5 v. v.
ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta

Foto V. MAŽELIS

- vestuvės: spalvota ir juoda balta (gali vykti ir į kitus miestus)
- portretūra
- meno darbų nuotraukos ir kiti foto patarnavimai

Tel. — HY 7-4677

422 MENAHAN STREET — RIDGEWOOD, N. Y. 11237

Mes mokame **5¼%** ant visų taupymo certifikatų per annum

MINIMUM SUMA $5,000.00

MIDLAND SAVINGS

4040 Archer Ave.
Chicago, Ill. 60632
Telephone CL 4-4470
FRANK ZOGAS
President

LIETUVIŠKAS VOKIEČIO ROMANAS

Spaudos draudimo laikmetis, atliepiąs dabarties problemas

Tarsi mūsų laisvės jubiliejiniams metams pagerbti Vokietijoje ir Šveicarijoje pasirodė nauja rašytojo Edzart Schaper novelė "Tremtinių tėvynė" (Heimat der Verbannten", Jakob Hegner — Verlag, Koeln-Olten, 1968, 58 psl. DM 7,80). Nedidelė knygutė iliustruota Eugen Sporer medžio raižiniais, kurių tematika sudaro žiaurų kontrastą turiniui: pančiai, kankinimo instrumentai, caro biurokratai, durtuvai, rusiški užrašai, emblemos. Jie tarsi primena humaniškumo bejėgiškumą prieš brutalią materijos jėgą. Jėgą, kuri panaudojama tyčia, prieš kitus žmones. Prieštarauja tos iliustracijos ir pačiam turiniui, kurio centre jau nas knygnešys Jonas Jasulaitis.

Turinys palyginti paprastas. Caro žandarai 1889 m. Prūsijos pasieny spaudos draudimo metais sugauna jauną studentą Joną Jasulaitį. Jis nuteisiamas katorgos darbams, bausmę atlikęs paleidžiamas, bet privalo toliau gyventi Sibire ir kasdien prisistatyti rusų policijai. Tai jis atlieka lietuvišku užsispyrimu, tyčia tvarkos nesilaikydamas: pravėręs nuovados duris, pasirodo tarpudury ir sušunka: "Esu — Jonas Jasulaitis"—ir vėl nueina. Trem tyje gyvendamas, dirba pas taipgi ištremtą rusų kepėją ir po jo mirties veda tojo dukrą Jelizavietą.

Tik kažkas netvarkoj jaunoje šeimynoje. Ne dėl to, kad ji nesusilaukia vaikų, ne dėl to, kad susituokt tenka provoslavų cerkvėje. Kažkokia užtvara skiria Joną Jasulaitį nuo jo žmonos. Dažnai jis prapuola, tarsi pabėga, net iš bažnyčios. Jaunoji žmona susirūpina, slapta seka savo vyrą, ir pagaliau ją suranda — miške, vieną, tarp medžių beklūpantį, lietuviškai besimeldžiantį, šv. Mišių žodžius kalbantį. Ši scena bene ir simbolizuoja ne tik novelės, bet paties tremtinio gyvenimo pačią esmę. Tai giliai asmeninis kiekvieno benamio prisirišimas prie savo tautos; tai stipresnis ryšys už visus asmeniškus ir kasdieninius interesus. Scena mena dar daugiau — nurodo vienišą dialogą žmogaus su Dievu, kuris vyksta per visą jo gyvenimą sava kalba, savu, iš senų bei senolių paveldėtu būdu. Drausti šį dialogą, drausti kalbą, kurioje jis vyksta, drausti žmogui prisiminti ir tęsti įgimtus papročius — tai prilygtų jo asmenybės sunaikinimui. Taip ir norėtųsi priminti Vydūno interpretaciją: kas tai praranda, tas tampa "ne sau žmogumi"; kas tai draudžia, tas dvasiniai sunaikina, žaloja žmoniją.

Niekaip nesusiklijuoja Jono ir Jelizavietos gyvenimas, nes nėra tikro dvasinio bendrumo, kuris juodu surištų. Ir neatsiranda. Rašytojas šios problemos neišsprendžia, nes ji neišsprendžiama. Tik sunkiai apsirgęs, ištisas dienas išgulėjęs, be sąmonės, Jonas Jasulaitis pagaliau susitaiko su savo jį slaugančia žmona. Ir Tolstojų primena rašytojo išvada: "Gyvenimo pabaigoje tėviškė mums sušvinta tarsi nepakartojamas, nepadalinamas, nebegrąžinamas išgyvenimas. Bet mums lieka ir kita tėvynė. Svetimojoje paskutinė prieglaudos vieta mum tarsi mylinti širdis, duodanti nau ją tėvynę, naujus namus".

Naują, didelio pabaltiečių, ypač lietuvių, prieteliaus Edzart Schaper novelę reikia suprasti alegoriškai dar ir kitu atžvilgiu. Jos turinys istoriškai ir esmės atžvilgiu — lietuviškas. Bet jos problematika platesnė, nepaskutinėje vietoje ji taikoma ir vokiečių pabėgėliams, kurie išgyvena panašias problemas, nors gyvena vokiečių kalbą vartojančiame krašte. Schaper pats yra pabėgelis, tik nelabai jį mėgsta jo tautiečiai. Jam priekaištauja, kad jis neremiąs jų "Heimatrecht" (teisės į tėvynę) politinių tezių. Tai, žinoma, nė kiek nemažina Scha perio kaip rašytojo bei autoriaus, populiarumo kitų vokiečių tarpe. Malonu čia paminėti šią novelę, nors ji ir palieka atvirus klausimus. Ar tik šitaip išsisprendžia tremties metai? Ar taip turi būti, kad galų gale laimi plika jėga, durtuvai ir pančiai? Jeigu tikrai taip — kokia viso to prasmė ar beprasmė? Štai ir iškyla nauja problematika, verta Schaperio plunksnos.

vb.

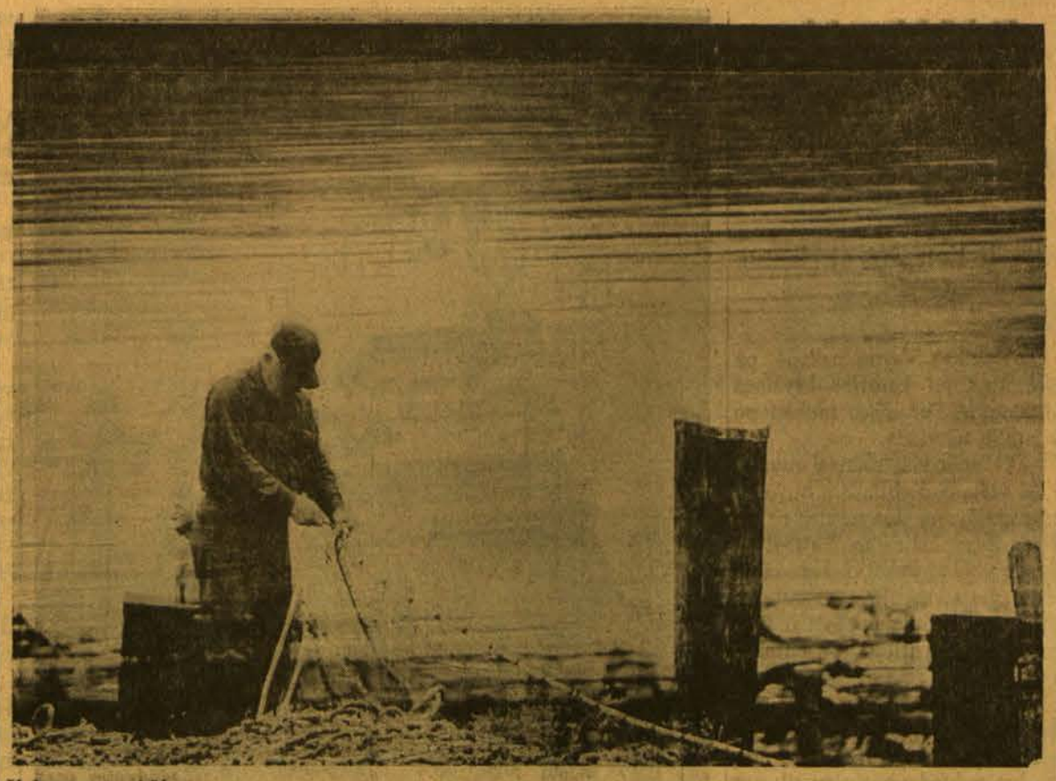

Vakaro ramybėje... Nuotr. Kastyčio Izokaičio

Po audros vėl šviečiasi... Nuotr. J. Kasakaičio

KRONIKA

● **Lietuvos Mokslo akademijos veikalus jau užgožia rusų kalba.** Vilniuje esančios mokslų akademijos šiemet išleistieji mokslo darbai (serija B — chemija, technika, geografija, serija C — biologija) visi atspausdinti rusų kalba. Tik straipsnių gale pridėtos trumpos santraukos lietuvių ir anglų kalbomis. Kronikos žinios pateiktos lietuviškai ir rusiškai.

Ši mokslų akademija, populiariai vadinama Lietuvos, o oficialiai — Lietuvos TSR Mokslų Akademija, kaip ir visos dabar Lietuvos esančios organizacijos bei institucijos, nėra savarankiška akademija, o Sov. S-gos Mokslų Akademijos padalinys bei pavaldinys. Šiai akademijai uždaviniai skiriami iš Maskvos akademijos, kuri vilniškę ne tik globoja, bet ir kontroliuoja. Rusų kalbos primetimas yra tik išviršinis smulkmeniško rusų kišimosi į Lietuvos mokslininkų darbą požymis.

● **Du rašytojai iš Vilniaus** — Vytautas Sirijos-Gira ir Paulius Širvys — rugpiūčio mėnesį praleidžia "kūrybinėje komandiruotėje", žvejybos laivuose. Pirmasis, dirbdamas kaip laivo gydytojas, plūduriuoja ties Afrikos pakrantėmis, antrasis, kaip paprastas jūreivis, ties Islandija. Tikisi prisižvejoti naujų įspūdžių ir įkvėpimo.

VEIKSNIŲ SUDARYTAS JUNGTINIS FINANSŲ KOMITETAS LAISVĖS KOVOS METAIS TURI SUTELKTI $100,000.00.

Pusė skiriama Vlikui, pusė L. Bendruomenei. Pinigai skiriami Lietuvos laisvės kovai ir lietuviškai kultūrai ugdyti.

Jau surinkta 20%, dar reikia $80,000.00

Lietuva yra visų, todėl ir aukoti turi visi. Tūkstantiniukai reti paukščiai, todėl kas gyvas — būkim dešimtininkais — kiekvienas aukokime bent po 10.00 dol.

Aukas telkim per J. Fin. Komitetą ar L. bendruomenės apylinkes. Kur jų nėra — per kitas organizacijas ar siųskim tiesiai J. Finansų k-tui:

UNITED LITHUANIAN FINANCE COMMITTEE
29 West 57th St., New York, N. Y. 10019

Dailininkų suaukotų paveikslų loterija nukeliam iš rugsėjo 1 d. į š. m. gruodžio 29 d.

JUNGTINIS FINANSŲ KOMITETAS

APDRAUDŲ AGENTŪRA
Namų, gyvybės, automobilių, sveikatos, biznio. Patogios išsimokėjimo sąlygos.
J. BACEVIČIUS
6455 S. Kedzie Ave., PR 8-2233

MOVING
ŠERĖNAS perkrausto baldus ir kitus daiktus. Ir iš toli miesto leidimai ir pilna apdrauda.
2047 W. 67th Place. WA 5-8063

A. ABALL ROOFING CO.
Įsteigta prieš 49 metus
Dengiame visų rūšių stogus. Taisome arba dedame naujus kaminus, rinnas, nutekamuosius vamzdžius. Dažome iš lauko. Taisome mūrą "tuck pointing". Plinai apsidraudę. Visas darbas garantuotas.
LA 1-6047 arba RO 2-8778
Apskaičiavimai nemokamai
Skambinkite bet kuriuo laiku

Sinclair
RICHMOND SERVICE
Kampas Richmond ir 63rd St.
Užsieninių ir vietinių automobilių taisymas. Priklauso Chicago Motor Club. Nelaimės atveju, skambinkite
GR 6-3134 arba GR 6-3353
Sav. — Juozas (Joe) Juraitis

DEKORAVIMAS
IŠ VIDAUS IR IŠ LAUKO
Kilimai ir apmušti baldai valomi
J. RUDIS — Tel. CLiffside 4-1050

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ
COSMOS EXPRESS
MARQUETTE GIFT PARCEL SERV
2608 69th St. Tel. WA 5-2787
2501 69th St. Tel. WA 5-2737
3333 So. Halsted St. Tel. 254-3320
Lietuvių bendrovė turinti teisę siuntinius siųsti savo vardu iš Chicagos tiesiai į Lietuvą.
Didelis pasirinkimas įvairių medžiagų, ital. lietpalčių ir kitų prekių.
Priimami doleriniai dovanų užsakymai.
E. ir V. Žukauskai

Kam reikia sudaužytą auto ištiesinti ar nudažyti — kreipkitės į HALL. Jis greit ir gerai padaro. Įsitikinkite.
Kam reikia pataisyti automatinę transmisiją kalbėkite su ALGIMANTU STANEVIČIUM.
Mūsų garažas praturtėjo prityrusiais mechanikais, todėl ir dirbame pasiskelbti. Reikalui esant duodame kitą mašiną.
PAŽANGA, 2637 W. 47th St., Tel. LA 3-9603

MAZEIKA & EVANS
FUNERAL HOME
THREE AIR-CONDITIONED CHAPELS
Parking Facilities
6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8600

PETKUS
TĖVAS IR SŪNUS
MARQUETTE FUNERAL HOME
TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
2533 West 71st Street Tel. GR 6-2345-6
1410 So. 50th Ave., Cicero Tel. TO 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

EUDEIKIS
LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS
Trys Moderniškos Koplyčios:
4605 - 07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7 - 1741 - 2
4330 - 34 South California Avenue
Telefonai: LA 3 - 0440 ir LA 3 - 9852

GUŽAUSKŲ BEVERLY HILLS GĖLINYČIA
Geriausios gėlės dėl vestuvių, banketų, laidotuvių ir kitų papuošimų.
2443 West 63rd St., Chicago, Ill.
Telef. PRospect 8-0833 — PRospect 8-0834

PIRKITE DABAR TIESIOG NUO MR. NELSON
SAVININKO
SAINT CASIMIR MONUMENT CO.
3911 West 111th Street
Didžiausias Paminklams Žilanų Pasirinkimas Visame Mieste
Telef. CEdarcrest 3 - 6335
Vienas blokas nuo kapinių

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

LACKAWICZ IR SŪNŲS
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIrginia 7-6672

PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

LEONARDAS F. BUKAUSKAS
10821 S. MICHIGAN AVE. Tel. COmmodore 4-2228

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138 - 1139

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th Ave., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1003

LAWN FUNERAL HOME
Sigmund J. Sutkus
7909 STATE RD., OAKLAWN, ILL. Tel. 636-2320

Kuriam galui mokėti daugiau?
PIRKDAMI NAUJUS AR VARTOTUS AUTOMOBILIUS SUTAUPYSITE NUO $500 IKI $1.000
PLYMOUTH * VALIANT
BALZEKAS MOTOR SALES, INC.
4030 Archer. VI 7-1515
"U WILL LIKE US"
CHRYSLER * IMPERIAL

PLANINGAS TAUPYMAS
MOKA GERUS DIVIDENDUS.
PRADĖK TAUPYTI ŠIANDIEN!
4 3/4% Metinis dividendas mokamas už indėlius taupymo knygutėse.
5% Mokamas už vienų metų taupymo lakštus nuo išdavimo datos ($5,000.00 ar daugiau, įdedant po $500.00)
5 1/4% Mokamas už vienų metų taupymo lakštus nuo išdavimo datos ($10,000.00 ar daugiau, įdedant po $1,000.00)
DĖL INFORMACIJŲ KREIPKITĖS
MUTUAL Federal SAVINGS
2212 W CERMAK RD., CHICAGO, ILL. 60608, Tel. VI 7-7747
OFFICE HOURS: Monday, Tuesday, Friday 9 to 4: Thursday 9 to 8: Saturday 9 to 1; Wednesday closed.
INSURED
PARKING LOT — ADJOINING OUR OFFICE BUILDING
JOHN J. KAZANAUSKAS, President

BE DUONOS IR BE PINIGŲ PAKELIUI Į MOKSLĄ

Kaip Varnas, persirengęs kunigu, bėgo iš Rusijos. Apie Varšuvą ir lietuvius studentus Krokuvoje

JUOZAS PRUNSKIS

—o—

Mūsų vyresnė kartos kultūrininkų kelias į mokslą daugeliu atvejų buvo labai sunkus ir komplikuotas. Tai išryškina dail. Adomo Varno pasakojimas, kaip jis pateko į meno akademiją Krokuvoje.

"Amerika pirty" Žiniūnų kaimo daržinėje

Dar 1902 metų vasaros pabaigoje Žiniūnų kaime, apie 3 km. nuo Joniškio (Šiaulių apskr.), daržinėje stud. Ad. Varnas,parvykęs iš Petrapilio suorganizavo J. Vilkutaičio-Keturakio komedijos "Amerika pirty" vaidinimą. Vaidino kaimo siuvėjas, batsiuvys, vargonininkas Diržys, ūkininkė Juzefa Slabokaitė. Prieš vaidinimą buvo paskaita, kurioje buvo suminėta, kaip tuo metu žandarai viską sekdavo, lietuvių veiklą drausdavo. Po paskaitos vyko vaidinimas. Buvo susirinkę gal apie 600 žmonių, o vaidinimas buvo slaptas, be valdžios leidimo.

Apie tai patyrė rusų žandarai ir po vakarėlio sekantį rytą klojime surado grimą: barzdas, ūsus. Pakaltino, kad čia buvo slaptas vaidinimas, sustatė protokolą. Ad. Varnas teisinosi, kad klojime tebuvo šokiai ir toks maskaradas, bet žandarai to neėmė dėmesin, ir jau grėsė pavojinga byla.

Čia išgelbėjo Joniškio par. klebonas Šiaučiūnas, kyšiais žandarus sušvelnindamas.

Bėgimas į Vokietiją

Vis dėlto, jausdamas pavojų ir bėgdamas nuo šaukimo rusų kariuomenėn, Ad. Varnas nėrė per sieną į Vokietiją. Iki sienos atvežė ūkininkas, o paskiau pats vienas dienos metu laimingai perėjo Vokietijon ir pasiekė Mažosios Lietuvos Lauksargę, pavėžintas ūkininko, kuris turėjo leidimą sienai pereiti.

Lauksargėje Varnas užėjo į restoraną. Beužkandžiaujant prie Varno prisėdo du vyrukai ir ėmė jį lenkiškai kalbinti. Varnas buvo įsitikinęs, kad dabar esąs jau visai laisvas ir viską atvirai pasipasakojo, kad neturi paso, kad pabėgęs iš anapus sienos, kad važiuojąs į Krokuvą. Tuo metu anie vyrukai nieko jam nedarė, bet, Varnui pasiekus Torną ir išlipus iš traukinio, matyt anų vyrukų painformuota, vokiečių policija Varną areštavo ir uždarė kalėjiman. Buvo ankstyvas rytas ir Varnas buvo paliktas kalėjimo koridoriuje.

Vokiečių kalėjime

Čia bebūdamas, išgirdo beldžiantis kameroje. Atidaręs sekimo langelį, Varnas pamatė akį, apšašėjusią, lyg kirmijančią. Kalinys pasisakė, kad kalėjime esąs jau 17 m., čia patekęs iš Rusijos. Kai vėliau sargas atidarė to kalinio duris, jis greitomis prabėgo pro kitas kameras, rinkdamas iš kalinių silkių galvas ir kitas nuo graužas. Grįžo jas čiulpdamas.

— Mane tai baisiai sukrėtė,— pasakoja Varnas. — Neįsivaizdavau, kad tokių dalykų būtų vokiečių kalėjimuose. Net pasibaisėjau, kad ir su manimi taip neįvyktų...

Bet vokiečiai, palaikę dieną, sulaukė traukinio, einančio į Rusiją, uždarė į vagoną, nugabeno prie sienos ir perdavė Varną rusų pasienio policijai, kuri, kyšio sušvelninta, su palydovu jį pasiuntė traukiniu į tėviškę. Pakeliui Varnas kalbino, vaišino palydovą, neleido snūduriuoti, o kai naktį palydovas užmigo, Žeimių stotyje, prieš Kėdainius, Varnas pabėgo iš traukinio su mažu ryšuliuku, palikęs kitus daiktus.

Laukais į Šėtą

Nukeliavo laukais Šėtos link. Ėjo visą dieną pas savo kursodraugą, kun. Br. Zelionką, Šėtos vikarą. Jį pasiekė vakare.

— Teko eiti per balas, buvau apsitaškęs, o ir ūsiukus buvau užsiauginęs, tai pamanė, kad esu koks žulikėlis, nenorėjo iš karto tamsoje įsileisti, — pasakojo Varnas. — Kai prakalbėjau, pažino iš balso.

Varnas tada paprašė kun. Zelionką pinigų ir kunigo drabužių. Gavo sutaną, apsiaustą su pelerina ir dar 25 rublius. Truputį numigęs, nusiskutęs ūsus, paryčiui, jau kunigu persirengęs, su vežiku išvyko į Panevėžį. Iš ten — tiesiai į Rusijos gilumą, nova vykdamas į Kaukazą gydytis.

Sutanuotas Varnas lanko aukštuosius pareigūnus

Nuvyko į Livny miestą, netoli Maskvos, pas savo mokslo draugą iš studijų laikų Stiglico mokykloje, Petrapily. Draugas iš karto pažino sutanoj pasislėpusį Varną. Reikėjo bent 25 rublių tolimesnei Varno kelionei. Bet pinigų nebuvo. Belūkuriuojant policija šį tą, matyt, patyrė. Ėmė žandaras pašalėje šio bei to teirautis. Varnui dingtelėjo mintis griebtis gudrumo: pasiskolinęs 5 rublius, pasisamdęs geriausią vežiką, pradėjo vizituoti miesto diduomenę: archirieju, apskrities viršininką, gimnazijos direktorių, mokytojų seminarijos direktorių, popą. Visus lankė, vilkėdamas sutaną. Visa tai kaip ranka nuėmė bet kokius įtarimus.

Šeštadienį draugas padarė pas save vakarušką. Rusaitės ėmė vesti Varną šokti. Varnas, skvernus paraitęs, su viena kiek pašoko, o toliau atsisakinėjo.

Į Varšuvą

Už keletos dienų draugo brolis gavo pinigų, įdavė Varnui 25 rublius ir jis išvyko į Varšuvą, kur išbuvo daugiau tris mėnesius, čia jau be sutanos, kaip civilis.

Varšuvoje turėjo gyventi menininkas Voicechovskis, kuris dekoravo Joniškio bažnyčią — jam Varnas padėdavo vasaros metu. Deja, Varšuvos adresų biure dail. Voicechovskis nebuvo registruotas.

Nusiminęs Varnas bentgi pavalgė gerus pusryčius, dar ir stikliuką išlenkė.

— Tai man padėjo, — pasakoja dabar, — atsiminti kitą Varšuvos dailininką, kuris kartu su Voicechovskiu dirbo Joniškyje. Susiradau jį, papasakojau savo rūpesčius ir paprašiau darbo, kad susitaupęs galėčiau vykti į Krokuvą tęsti mokslo.

Dailininkas Varną priėmė, pavedė nutapyti keturias kryžiaus kelių stotis, pažadėjęs mokėti po 10 rublių už vieną.

— Dirbau visą mėnesį nuo ryto iki vakaro. Kebliausia buvo su dažų maišymu, dar neturėjau reikiamo išsimokslinimo. Laimei — gyvenau pas vaistininką, kuris buvo chemikas. Jis papasakojo, ką su kuo galima maišyti ir taip pavyko darbą atlikti, — pasakoja Varnas.

Dailininkas kryžiaus stotis priėmė, davė daugiau darbo — tapyti daugiau kryžiaus kelių stočių, bet teduodavo pinigų tik pragyvenimui, neišmokėdamas viso sutarto uždarbio. Varšuvos dailininkas prasitarė, kad kryžiaus kelių totys bus Joniškio parapijai, kur klebonavo kun. Šiaučiūnas. Varnas apstulbo dėl tokio sutapimo ir tarė tam varšaviečiui:

— Juk tai mano parapija. Jei būčiau žinojęs, jokiu būdu nebūčiau ėmęsis ruošti kryžiaus kelių stočių, nes tapyti dar reikiamai nemoku.

Dabar dail. Varnas, norėdamas iš paties kun. Šiaučiūno gauti užmokesnį, kurio jam nesumokėjo girtuoklis Varšuvos dailininkas, parašė laišką savo giminaičiui J. Leparskiui, kad šis kreiptųsi į kun. Šiaučiūną ir dar paprašytų paramos iš tolimo giminaičio Goso.

Už savaitės atėjo 75 rubliai. Pats klebonas davė 25 rublius, o 50 rublių parūpino studentų šelpėjas dvarininkas Gosas, konspiracijos rėmėjas.

Krokuvoje

— Su tais pinigais išvykau į Krokuvą, — kalbėjo dail. A. Varnas. — Krokuvoje buvo imperatoriaus Juozapo vardo meno akademija. Tuo metu Krokuva buvo Austrijos valdžioje. Sieną pereiti buvo lengva, gavus vietinių gyventojų nurodymus, kaip per mišką pasiekti Austrijos pakraštį.

— Krokuvą pasiekiau 1903m. birželio mėnesį, baigiantis mokslo metams. Tegalėjau tik įstojamuosius egzaminus laikyti ir išlaikiau.

Pirmučiausia susiieškojau iš Tilžės atsikrausčiusį į Krokuvą Angrabaitį. Atsikėlė jis, nes Tilžėje jį žandarai persekiojo. Angrabaitis Krokuvoje leido švenčių paveikslėlius, maldaknyges, gamino škaplierius, kitas devocionalijas. Pas jį gavau darbą — taisyti maldaknygių korektūras. Gal būt, ten Angrabaitis todėl apsigyveno, kad Krokuvoje buvo įsikūręs jo jaunesnysis brolis, vedęs lenkaitę.

Su lietuviais meno akademijoje

Dirbdamas pas Angrabaitį ir piešdamas paveikslus ir juos parduodamas Varnas šiek tiek užsidirbdavo ir gindavosi nuo bado. Vėliau gavo iš "Aušros" draugijos Amerikoje pašalpą 100 dol. metams, viso — dvejiems metams. Rudenį pradėjo studijas, apsigyvenęs pas skulptorių Ulianskį, lietuvį, studijavusį toj pat akademijoj. Vėliau į tą pačią akademiją studijuoti atvažiavo ir Petras Rimša. Atvažiavo iš Paryžiaus, kuris jam nepatiko todėl, kad ten perdaug laisvės studijose ir gyvenime. Rimša labiau norėjo studijuoti, griežčiau vadovaujamas.

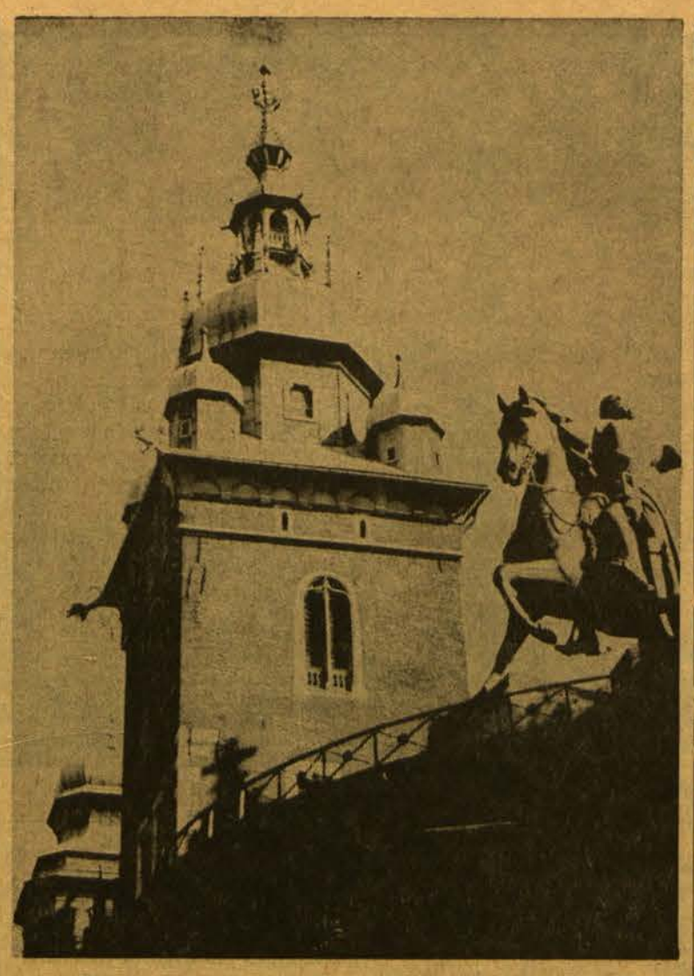

Vavelio bokštai ir Kosčiuškos paminklas Krokuvoje. Nuotr. L. Swiencikio

Chopino paminklo fragmentas Varšuvoje. Nuotr. P. Mystkowskio

Kaip Rimša kirtosi su lenkų profesorium

Akademijoje Rimša netrukus susikirto su prof. Laščka — dėl lietuvybės. Profesorius Rimšai priekaištavo, kodėl jis rašosi Rimša, o ne Rymsza, kaip lenkai rašytų. Rimša pasakė, kad jis yra lietuvis ir taip lietuviai jo pavardę rašo. Profesorius tyčiodamasis prasitarė: "Tu esi toks lietuvis, koks aš kinas".

Rimša nuo tos dienos nebeatėjo tęsti studijų toje akademijoje.

Krokuvos akademijoje studijavo ir dail. Adalbertas Staneika. Įstojo tais pat metais kaip ir Varnas. Buvo abudu toje pačioje studijoje, pas prof. Cinką, kuris buvo Mateikos mokinys, o Mateika, kaip matyt iš pavardės, irgi buvo lietuvių kilmės, — tvirtina Varnas.

Besigelbėdamas nuo alkio, lietuvis studentas įstojo vienuolynan

Krokuvoje tuo metu konservatorijoj studijavo muzikas Zigmas Skirgaila. Atvažiavo be cento. Angrabaitis jam patarė, ginantis nuo alkio, stoti į vienuolyną. Jis įstojo, buvo vienerius metus, o paskiau gavo stipendijėlę iš vieno sulenkėjusio bajoro lietuvio ir tęsė muzikos tudijas, iš vienuolyno jau išėjęs.

Dar tuo metu universitete mediciną studijavo Mažylis, techniką — Didžiulis, humanitarinius mokslus Kymantaitė, vėliau atvažiavo dail. Vienožinskis.

— Jis man parašė iš Panevėžio kalėjimo, klausdamas apie studijų sąlygas Krokuvoje, — pasakoja Varnas. — Vienožinskį informavau, kad Krokuvos akademija duoda daugiau laisvės, žiūri esmės, ne raidės, padeda išvystyti iniciatyvą, ne taip, kaip Petrapily.

Rūtos draugija

Studentai lietuviai Krokuvoje buvo susibūrę į Rūtos draugiją. Jos oficialus vardas — "Bendroviškai-moksliška lietuvių draugovė". Draugijai priklausė ir profesoriai Jančevskis, Razvadovskis, Los ir keli kiti. Draugijai priklausė ir net buvo pirmininku čia literatūrą studijavęs Herbačauskas. Jis buvo gyvas, daug galėdavo kalbėti, tikėdavo visokiom dvasiom, taipgi turėjo gerus ryšius su profesoriais. Rūtos draugijoj apie 1905 m. pabaigą buvo gal netoli 60 narių, draugijai priklausė ir pašaliečiai — miestiečiai lietuviai.

Rūtos draugijos nariu buvo ir istoriko Narbuto dukraitė, jau našlė, gyvenusi prie vienuolyno, kur turėjo savo atskirą kambarį. Lietuviai studentai ją ten nueidavo aplankyti. Ji apie Lietuvą kalbėdavo labai gražiai.

Rūtos susirinkimai būdavo kas mėnesį, dažniausia pas kurį nors profesorių, turintį didesnį butą. Susirinkimuose vis kas nors skaitydavo paskaitą apie lenkų-lietuvių, gudų-lietuvių santykius. Apie gudų tautinį sąjūdį kalbėdavo draugijos narys gudas Hrynevičius. Herbačauskas dažniausiai kalbėdavo apie lietuvių literatūrą. Jau ir Kymantaitė bandydavo šį bei tą pratarti. Po susirinkimo būdavo įprasta arbatėlė. Iš policijos — jokių sunkumų. Visa Galicija turėjo autonomiją Austrijos valstybėje.

Kitų lietuvių draugijų Krokuvoje tuo metu nebuvo. Studentai gaudavo knygų iš Angrabaičio, Herbačausko, leisdavo jas per rankas. Draugija neturėjo pastovaus buto, neturėjo gerų sąlygų plėstis.

Varnas — Rūtos sekretorius

Rūtos draugija įsisteigė, jau Varnui atvykus. Anksčiau jos ne buvo. Dail. Varnas buvo šios draugijos sekretoriumi.

— Mano rašymas buvo blogas, — pasakoja Varnas, — bet neatsisakiau, norėdamas priversti save išmokti raštyti, o iš prigimties neturiu tam jokios Dievo dovanos.

Pasiteiravus, kodėl į Krokuvą vykdavo lietuviai studijuoti, profes. Varnas pasakojo, girdi, gal todėl, kad iš visų užsienio kraštų čia buvo prieinamiausia kalba studijoms — lenkų. Vienas pirmųjų ten pateko Ulianskis, gavęs Žiburėlio (G. Petkevičaitės) stipendiją. Gal nuvyko Krokuvon net patartas Vileišio, kurio dvarą jis puošė įvairiom skulptūrom.

Krokuvoje lietuviai mėgdavo lankyti Jogailos ir kitų jogailaičių karstus Vavelyje. Ten buvo ir Šv. Kazimiero koplytėlė. Lietuviai daugiau eidavo į Krokuvos centre, didžiulėje aikštėje esančią Šv. Marijos bažnyčią, kur visas altorius buvo sukurtas skulptoriaus V. Stwoszo iš XVI šmt. skulptūrų — figūrėlių. Krokuva tada buvo žymus Kultūros centras, ramus gyvenimas kultūrininkams, jauki atmosfera, ne taip, kaip Varšuvoje. Krokuvos miesto pobūdis buvo kažkaip labai šiltas. Matyt, kad čia amžiais gyventa žmonių, kurie mėgo grožį ir norėjo patį miestą gražinti. Ypač barokinis laikotarpis Krokuvoje spindėte spindi.

● **J. Petraičio knyga itališkai.** ELTA-PRESS, italų kalba Romoj Vliko leidžiamas informacijos biuletenis birželio-liepos laidoje praneša, kad Istituto Editoriale del Mediterraneo išleido italų kalba J. Petruičio knygą "Kaip jie mus sušaudė". Iš lietuvių kalbos vertimą atliko V. Lozoraitienė. Knygai įvadas parašytas buvusio Italijos ambasadoriaus Maskvoje, Luca Pietromarchi.

● **Istorinė Lietuvos pramonės gamybos apžvalga.** ALIAS, (Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjunga) jau išleido savo METRAŠČIO I tomo 4-tą dalį — "Pramonę kuriant ir gamybą plečiant". Lietuvos pramonės gamybos apžvalga, pradedant senove, Didžiąja Lietuvos kunigaikštija, per Rusijos valdymo laikotarpį, daugiausia sustojant ties nepriklausomos Lietuvos respublikos metais, ties pereinamųjų okupacijų metais, pagaliau, bandant, kiek prieinamieji duomenys leido, apžvelgti ir Sovietų Rusijos pramonę Lietuvoj dabartiniu metu. Redagavo K. Krulikas. Kaina $2.

Krokuvoje veikusios Lietuvių draugijos "Rūta" įstatų viršelis. Įstatai atspausdinti 1904 metais. Viršelyje dail. Adomo Varno autografas.

APIE LITERATŪROS KRITIKĄ LIETUVOJE

Diskusijose apie literatūros kritiką Lietuvoje, kritikas Vytautas Kubilius (Lit. ir Menas, rugpiūčio 10) atskleidžia eilę būdingų reiškinių ne tik kritikoje, bet ir apskritai literatūroje. Ten sakoma:

— Šiandieninė kritika, galima sakyti, atsisakė vadovavimo visam literatūros procesui funkcijos. Senasis vadovavimo stilius (komandos, reglamentacijos, etiketės) susikompromitavo, o naujasis stilius, kuris turėtų būti pagrįstas moksline analize, sugretinimais su kitų tautų literatūromis ir drąsiomis prognozėmis, dar negimė.

— Dabartinė kritika užsiima tik literatūros proceso komentavimu... Ryškiausiai šitas komentatoriškas kritikos vaidmuo iškyla vertinant kūrinius, parašytus naujoviška forma... Novatorišku mas tapo savotišku tabu — kas juo prisidengia, darosi neliečiamas. Kritikas tiesiog bijo pasirodyti konservatoriumi ir urmu gyria visa tai, kas kitoniška. Tokiu būdu yra išliaupsinami ne tik antraeiliai ("Kauno romanas") ar meniškai netobuli kūriniai (kai kurie E. Mieželaičio, M. Sluckio, J. Baltušio kūriniai), bet ir dezorientuojamas skaitytojas, o naujosioms mūsų literatūros kryptims daromas meškos patarnavimas.

— Naujosios mūsų literatūros kryptys ir tie pakitimai, apie kuriuos buvo kalbėta, skynėsi kelią per atkaklų senų estetinių normų ir įpročių paispriešinimą. Gana aštrus rašytojų pasiskirstymas į du meninius polius, įtempta tarpusavio kova, naudojantis visokioms priemonėmis, kritiką pastatė į labai keblią padėtį, kur jai sunku buvo išlikti kaip objektyviai teisėjai. Pagaliau, kiekvienas didesnis rašytojas pas mus paverčiamas savotiška valstybine socialistinės kultūros nuosavybe, apie jį susidaro neliečiamybės zona, kurios nedrįsta peržengti kritika. Ir taip iš kritikos lieka panegirika.

V. Kubilius mano, kad "reikėtų labiau skatinti nuomonių kovą kritikoje, leisti išsakyti skirtingus požiūrius, spausdinti apie kūrinį po 2- 3 recenzijas, nenutylėti paskirų kūrinių".

Pasisako jis taip pat ir apie reiškinį, kurį dažnai galima sutikti ir lietuvių išeivijos spaudoje, ir tai ne vien literatūros kritikos srityje. Būtent:

— Reikėtų išgyvendinti iš spaudos neapibrėžtas formuluotes ("kai kurie rašytojai", "kai kurie kritikai"), kuriomis kažkam lyg grasinama, kažkas lyg smerkiama, bet kas — nežinia. Tos formuluotės nepaprastai paplitę, ir jose ryškiausiai atsispindi kritikos bailumas, nenoras sakyti tiesą į akis, kažką supykdyti...

Literatūros kritikų profesionalų, sako V. Kubilius, beveik nėra, nes:

— Gana žemi literatūrinės spaudos honorarai, beveik visų mūsų žurnalų iliustratyvinis-populiarinis, o ne intelektualinis-teorinis pobūdis kol kas neduoda pagrindo atsirasti tokiai kritikai.

Ir kiti diskusijų dalyviai smerkia pataikūniškas panegirikas ir kviečia (bent literatūros kritikoje!) daugiau leisti pasireikšti pažiūrų įvairumui.

(ELTA)